

महाराष्ट्र विधानमंडळ
सार्वजनिक उपक्रम समिती
(२०१५ - २०१६)
(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००५-२००६ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील "महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ" यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक चार मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१.१ तसेच महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००८-२००९ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील "महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ" यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक चार मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१७ व ४.१८ व महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००९-२०१० च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील "महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग" यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक तीन मधील परिच्छेद क्रमांक ३.२१ यावरील समितीचा

पहिला अहवाल

(दिनांक २२ जुलै २०१५ रोजी विधानसभेस/विधानपरिषदेस सादर केला.)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

विधान भवन, मुंबई/नागपूर

सार्वजनिक उपक्रम समिती

(२०१५ - २०१६)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००५-२००६ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक चार मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१.१ तसेच महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००८-२००९ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक चार मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१७ व ४.१८ व महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००९-२०१० च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक तीन मधील परिच्छेद क्रमांक ३.२१ यावरील समितीचा

पहिला अहवाल

(तीन)

सार्वजनिक उपक्रम समिती

(सन २०१५-२०१६)

समिती प्रमुख

(१) डॉ. सुनिल देशमुख, वि.स.स.

सदस्य

(२) अॅड. राज पुरोहित, वि.स.स.

(३) श्री. भिमराव धोंडे, वि.स.स.

(४) श्री. बाबुराव पाचर्णे, वि.स.स.

(५) डॉ. आशिष देशमुख, वि.स.स.

(६) श्री. आकाश फुंडकर, वि.स.स.

(७) श्री. द्वारम मल्लीकार्जून रेड्डी, वि.स.स.

(८) श्री. अमित साटम, वि.स.स.

(९) श्री. राजन साळवी, वि.स.स.

(१०) श्री. हर्षवर्धन जाधव, वि.स.स.

(११) श्री. सुनिल राऊत, वि.स.स.

(१२) श्री. मनोहर भोईर, वि.स.स.

(१३) श्री. अब्दुल सत्तार अब्दुल नबी, वि.स.स.

(१४) अॅड. यशोमती ठाकूर, वि.स.स.

(१५) श्री. भारत भालके, वि.स.स.

(१६) श्री. पंकज भुजबळ, वि.स.स.

(१७) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.

(१८) श्री. मकरंद जाधव-पाटील, वि.स.स.

(१९) श्री. हितेंद्र ठाकूर, वि.स.स.

(२०) श्री. बळीराम सिरसकर, वि.स.स.

(२१) अॅड. अनिल परब, वि.प.स.

(२२) श्री. किरण पावसकर, वि.प.स.

(चार)

(२३) श्री. जयवंतराव जाधव, वि.प.स.

(२४) श्री. अनंत गाडगीळ, वि.प.स.

(२५) श्रीमती दिप्ती चवधरी, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव,

श्री. राजेश तारवी, उप सचिव,

श्री. प्र. स. मयेकर, अवर सचिव (समिती),

श्री. मंगेश पिसाळ, कक्ष अधिकारी.

(पाच)

सार्वजनिक उपक्रम समिती

(सन २०१३-२०१४)

समिती प्रमुख

(१) डॉ. कल्याणराव काळे, वि.स.स.

सदस्य

(२) श्री. संग्राम थोपटे, वि.स.स.

(३) श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.

(४) श्री. जगन्नाथ शेड्डी, वि.स.स.

(५) श्री. रमेशसिंह ठाकूर, वि.स.स.

(६) श्री. दिनानाथ पडोळे, वि.स.स.

(७) श्री. शिरीषकुमार कोतवाल, वि.स.स.

(८) श्री. पंकज भुजबळ, वि.स.स.

(९) श्री. बापूसाहेब पठारे, वि.स.स.

(१०) श्री. संजय वाघचौरे, वि.स.स.

(११) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.

(१२) अॅड. अशोक पवार, वि.स.स.

(१३) श्री. विकास कुंभारे, वि.स.स.

(१४) श्री. सुरेश हाळवणकर, वि.स.स.

(१५) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.

(१६) श्री. एकनाथ शिंदे, वि.स.स.

(१७) श्री. महादेव बाबर, वि.स.स.

(१८) श्री. सदानंद चव्हाण, वि.स.स.

(१९) श्री. वसंतराव गिते, वि.स.स.

(२०) श्री. विवेक पाटील, वि.स.स.

(२१) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

*(२२) रिक्त

(२३) श्री. दिपक साळुंखे-पाटील, वि.प.स.

(सहा)

- ** (२४) श्री. किरण पावसकर, वि.प.स.
- (२५) डॉ. दिपक सावंत, वि.प.स.
- (२६) डॉ. रणजित पाटील, वि.प.स.(निमंत्रित)
- (२७) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.(निमंत्रित)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव,
श्री. श्रीनिवास जाधव, विशेष कार्य अधिकारी,
श्री. संतोष पराडकर, अवर सचिव,
श्री. श्रीकांत शेटे, कक्ष अधिकारी.

* श्रीमती अलका देसाई, वि.प.स. यांची दिनांक १२ मार्च २०१४ रोजी विधानपरिषद सदस्यत्वाची मुदत संपुष्टात आल्याने सदर जागा रिक्त आहे.

** श्री. विजयसिंह मोहिते-पाटील वि.प.स. यांची दिनांक १२ मार्च २०१४ रोजी विधानपरिषद सदस्यत्वाची मुदत संपुष्टात आल्याने सदरच्या रिक्त जागी श्री. किरण पावसकर, वि.प.स. यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

(सात)

अनुक्रमणिका

अनुक्रमांक (१)	तपशील क्रमांक (२)	पृष्ठ (३)
	प्रस्तावना	सात
एक	“महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ” (लेखा परीक्षा अहवाल २००५-२००६) (१) बाजारभावापेक्षा कमी दराने भूखंडाचे नियतवाटप (परिच्छेद क्रमांक ४.१.१)	१
दोन	“महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ” (लेखा परीक्षा अहवाल २००८-२००९) (२) जमीन वाटपात अनाठाई मेहरनजर (परिच्छेद क्रमांक ४.१७) (३) टाळण्याजोगा खर्च (परिच्छेद क्रमांक ४.१८)	
तीन	“महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग” (लेखा परीक्षा अहवाल २००९-२०१०) (४) समंत्रना कामाचे अनियमित प्रदान (परिच्छेद क्रमांक ३.२१)	
चार	बैठकीचे परिशिष्ट	

(नऊ)

प्रस्तावना

मी, सार्वजनिक उपक्रम समितीचा समिती प्रमुख, समितीने अधिकार दिल्यावरून महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००५-२००६ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक चार मधील परिच्छेद क्र. ४.१.१ तसेच महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००८-२००९ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक चार मधील परिच्छेद क्र. ४.१७ व ४.१८ तसेच महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००९-२०१० च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक तीन मधील परिच्छेद क्र. ३.२१ यावरील समितीचा पहिला अहवाल (तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा) सादर करीत आहे.

“महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनावर नगरविकास विभागाचे प्रधान सचिव, श्री. मनुकुमार श्रीवास्तव तसेच “महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळाचे” व्यवस्थापकीय संचालक, श्री. संजय भाटिया यांची समितीने दिनांक २१ मे २०१४ रोजी साक्ष नोंदवून घेतली.

“महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनावर उद्योग, विभागाचे प्रधान सचिव, श्री. अपूर्व चंद्रा तसेच “महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे” व्यवस्थापकीय संचालक, श्री. भूषण गगराणी यांची समितीने दिनांक २२ मे २०१४ रोजी साक्ष नोंदवून घेतली.

“महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग” यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनावर ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, श्री. अजय मेहता तसेच “महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाचे” संचालक, श्री. पी. एस. वऱ्हाडे यांची समितीने दिनांक २२ मे २०१४ रोजी साक्ष नोंदवून घेतली.

श्रीमती पुनम पांडे, प्रधान महालेखाकार (लेखा III) तसेच श्री.एस.व्ही. खेडकर, वरिष्ठ लेखा अधिकारी (वाणिज्यिक लेखा परीक्षक) यांनी निमंत्रणानुसार समितीच्या बैठकींना उपस्थित राहून समितीला केलेल्या मार्गदर्शनाबद्दल समिती त्यांचे आभार मानते. तसेच नगरविकास विभागाचे प्रधान सचिव, श्री. मनुकुमार श्रीवास्तव तसेच “महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळाचे” व्यवस्थापकीय संचालक, श्री. संजय भाटिया, उद्योग विभागाचे प्रधान सचिव, श्री. अपूर्व चंद्रा तसेच “महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे”

(दहा)

व्यवस्थापकीय संचालक, श्री. भूषण गगराणी, ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, श्री. अजय मेहता तसेच “महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाचे” संचालक, श्री. पी. एस. व-हाडे यांनी समितीला दिलेल्या संपूर्ण सहकार्याबद्दल समिती त्यांचेही आभार मानते.

समितीने मंगळवार, दिनांक ३० जून २०१५ रोजी झालेल्या बैठकीत या अहवालावर विचार करून तो काही सुधारणांसह संमत केला.

विधान भवन,
मुंबई,
दिनांक ३० जून २०१५.

डॉ. सुनिल देशमुख,
समिती प्रमुख,
सार्वजनिक उपक्रम समिती.

“ महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ ”

(सन २००५-२००६)

एक. बाजारभावापेक्षा कमी दराने भूखंडांचे नियतवाटप :—

१.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००५-०६ च्या प्रकरण क्रमांक ४ मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१.१- मध्ये “ बाजारभावापेक्षा कमी दराने भूखंडांचे नियतवाटप ” या संदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले होते की, कंपनीच्या संचालक मंडळाने बेव्हर्ली पार्क, कोपरखैरणे या नावाच्या प्रकल्पाअंतर्गत ५५२ निवासी सदनिका (१.७० लाख चौरस मीटर क्षेत्र) एकूण किंमत रुपये ६५.५५ कोटी (रुपये १,१५० प्रती चौरस फूट या दराने) रिलायन्स ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रीज यांना विक्री करण्याचा प्रस्ताव सुरुवातीला मंजूर (फेब्रुवारी, २००२) केला होता. कंपनीने (नोव्हेंबर, २००३) सदनिका विक्री ऐवजी रिलायन्स इंडस्ट्रीज मर्यादित (आरआयएल) यांना कोपरखैरणे येथील सेक्टर-१४ मध्ये ३८,५५७.७० चौरस मीटरचा भूखंड नियत वाटप केला व कंपनीला रुपये १८.७८ कोटीचे जमीन अधिमूल्य मिळाले (नोव्हेंबर, २००३) होते. संचालक मंडळाच्या आधीच्या निर्णयामध्ये खूप मोठा बदल यामध्ये असतानाही ही बाब संचालक मंडळाकडे पुन्हा मान्यतेसाठी पाठविण्यात आली नव्हती.

त्याच क्षेत्रामधील निवासी/वाणिज्यिक वापरासाठी २००१-०२ मध्ये निविदांच्या आधारे विकण्यात आलेल्या भूखंडाचा बाजारभाव (ऑगस्ट, २००१) रुपये १२,२४२ प्रति चौरस मीटर एवढा होता. या बाजारभावाच्या आधारावर एकूण जमीन अधिमूल्य रुपये ४७.२० कोटी एवढे येत होते. बाजारभावापेक्षा (आधी मिळालेल्या) कमी दराने भूखंडाची विक्री केल्यामुळे कंपनीला रुपये २८.४२ कोटी महसुलाचे नुकसान झाले होते. बाजारभावापेक्षा खूप कमी दराने भूखंडाच्या विक्रीबाबत कोणतेही समर्थन नोंदविण्यात आलेले नव्हते.

व्यवस्थापनाने आपल्या उत्तरात (एप्रिल, २००६) ज्यास शासनाने सहमती दर्शविली होती. (ऑक्टोबर, २००६) म्हटले होते की, त्यांच्या स्वतःचा प्रकल्प आरआयएलने विकसित केला होता व त्यामुळे भूखंडाचे नियतवाटप निवासी व वाणिज्यिक वापरासाठीची भूखंड विक्री समजण्यात येऊ नये व कंपनीने स्वतः सदनिका बांधल्या असत्या तर सर्व जनतेला ज्या दराने दिल्या असत्या त्याच दराने आरआयएलला दिल्या होत्या. हे उत्तर चुकीचे होते. आरआयएल बरोबर करारित करण्यात आलेल्या करारानुसार (८ एप्रिल, २००४) भूखंडाचे नियतवाटप सदनिका, दुकाने व क्लब हाऊस बांधण्यासाठी करण्यात आले होते व ते सर्व नियत वाटपदारांच्या वापरासाठीच होते. यामध्ये कोणत्याही सार्वजनिक हिताचा समावेश नव्हता व त्यामुळे भूखंडांची विक्री समर्थनीय नव्हती.

१.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी जापनात महामंडळाने खालीलप्रमाणे खुलासा केला आहे :—

महसुलाचा तोटा.—महसुली तोट्याची गणना करताना लेखापरिक्षणामध्ये असे गृहीत धरण्यात आलेले आहे की, भूखंडाचे निवासी उद्देशासाठी आणि निवासी अधिक व्यापारी वापराच्या उद्देशासाठी वाटप करण्यात आलेले होते. तथापि, जीडीसीआरच्या तरतुदीनुसार सिडकोने केलेल्या नियोजनानुसार बेव्हर्ली पार्क हाऊसिंग कॉम्प्लेक्ससाठी नियोजित केलेल्या भूखंडाचे, दुकाने आणि क्लब हाऊसच्या बांधकामासाठी वाटप करण्यात आलेले होते. मेसर्स रिलायन्स इंडस्ट्रीज हे त्यांना वाटप करण्यात आलेल्या जमिनीच्या भूखंडावर बेव्हर्ली पार्क हाऊसिंग कॉम्प्लेक्सचे बांधकाम करित आहेत. बेव्हर्ली पार्क हाऊसिंग प्रोजेक्टमधील वेशिमकांची तसेच संबद्ध दुकाने आणि क्लब हाऊस सुविधांची ही विक्री असल्यामुळे या गृहनिर्माण संकुलाच्या किंमतीचे आणि विल्हेवारीचे भू किंमत आणि विल्हेवारी धोरणाद्वारे नियमन करण्यात आलेले आहे.

जमिनीच्या या सदरहू भूखंडावर मेसर्स आरआयएलद्वारे सिडकोचा स्वतःचा गृहनिर्माण प्रकल्प विकसित करण्यात येत असल्यामुळे निवासी -नि- व्यापारी भूखंडांची विक्री म्हणून तात्काळ वाटप गृहीत धरण्यात येत नाही.

विल्हेवारीतील पारदर्शकतेचा अभाव - याबाबत केलेल्या लेखापरिक्षणामध्ये असे अवलोकन करण्यात आलेले आहे की, हे वाटप निविदा न मागविता करण्यात आलेले होते. महामंडळाच्या भू किंमत आणि विल्हेवारी धोरणानुसार निवासी संकुलातील बांधलेल्या वेशिमकांचे प्रथम येणाऱ्यास प्रथम प्राधान्य या तत्वावर नियत किंमतीने वाटप करण्यात आले. याची नोंद घेणे संयुक्तिक ठरले की, बेव्हर्ली पार्क हाऊसिंग स्कीम ही सन २००१ मधील मालमत्ता प्रदर्शनामध्ये खुली ठेवण्यात आलेली होती आणि महामंडळाला खूप चांगला प्रतिसाद मिळालेला होता. जर सर्वसामान्य जनतेने बेव्हर्ली पार्क हाऊसिंग स्कीममध्ये वेशिमकांची संपूर्ण बुकींग केलेली असती तर सिडकोच्या अन्य गृहनिर्माण प्रकल्पांमध्ये जसे मिलेनियम टॉवर्स हाऊसिंग स्कीम, स्पॅंगेटी हाऊसिंग स्कीम इ. मध्ये करण्यात येणाऱ्या विक्रीच्या धर्तीवर मेसर्स रिलायन्स इन्डस्ट्रीज लि. यांना प्रस्तावित करण्यात आल्या असत्या मंदीमुळे विकल्या न गेलेल्या सर्व वेशिमकांची एका ठोक पद्धतीने केलेली विक्री ही सिडकोला अर्थातच लाभदायक होती.

सिडकोच्या पणन, नियोजन, अर्थशास्त्र आणि लेखा विभागाद्वारे व्यवस्थापकीय संचालकाच्या स्तरावरील विविध अंतर्गत सभेमध्ये क्षेत्राची किंमत आणि गणना यांचा समावेश असणारा प्रस्ताव आणि सर्व समावेशक प्रस्ताव ऑक्टोबर, २००३ मध्ये आयोजित केलेल्या संचालक मंडळाच्या सभेमध्ये त्यांच्याकडे सादर करण्यात आला. संचालक मंडळाने दिनांक २३ ऑक्टोबर २००३ रोजीच्या ठराव क्र. ८८६० अनुसार मेसर्स रिलायन्स इन्डस्ट्रीज लिमिटेडला बेव्हर्ली पार्क हाऊसिंग स्किमचे वाटप करण्याच्या प्रस्तावास मान्यता दिली. सदरहू भूखंडासाठी विष्कासित केलेल्या भाडेपट्टा करारनाम्याचा खंड क्र.३ अ अ) असे करारनिविष्ट करतो की,

(एक) नवी मुंबईसाठी सिडको सामान्य विकास नियंत्रण विनियमावली १९७५ द्वारे व्याख्या केलेला कमाल अनुज्ञेय स्थल पृष्ठ निर्देशांक हा १.० पर्यंत मर्यादित राहिल आणि अनुज्ञाप्तीधारकास केवळ ५३४७७.५६ चौ. मीटर्सच्या एकूण बांधकामाखालील क्षेत्राचा विकास करण्यास परवानगी देण्यात येईल. या बांधकामाखालील क्षेत्रामध्ये ५५२ वेशिमकांपेक्षा जास्त नाही. एवढ्या वेशिमका, ५९२.०३ चौ. मीटरपेक्षा जास्त नाही एवढ्या क्षेत्रासह दुकानी क्षेत्र आणि १४९७.९७ चौ. मीटर्सपेक्षा जास्त नाही. एवढे क्लब हाऊस यांचा समावेश राहिल.

(दोन) जीडीसीआर १९७५ अनुसार जास्तीत जास्त उंचीची इमारत बांधता येईल.

(तीन) इमारतीतील खोलीची जास्तीत जास्त उंची ४.२७ मीटर्सपेक्षा कमी राहिल, जर ही उंची ४.२७ मीटर्स किंवा त्यापेक्षा अधिक भरली तर अशा खोलीचे क्षेत्र एफएसआयचे संगणन करताना दुप्पट मोजले जाईल. या तरतूदी दृष्टीसमोर टेऊन मेसर्स रिलायन्स इन्डस्ट्रीज कराराप्रमाणे जीडीसीआरच्या तरतूदी आणि नवी मुंबई महानगरपालिकेने दिलेले इमारत अनुज्ञापत्र याअनुसार दि बेव्हर्ली पार्क हाऊसिंग प्रोजेक्टचे बांधकाम करित आहे. मेसर्स रिलायन्स इन्डस्ट्रीज यांनी बेव्हर्ली पार्कच्या बांधकामाचे काम ३ एजन्सींना सोपविलेले आहे आणि काम अतिशय जोरात चाललेले आहे.

यावरून असे दिसून येते की, मेसर्स रिलायन्स इन्डस्ट्रीज हे मिलेनियम टॉवर प्रकल्पाच्या धर्तीवर महामंडळाने नियोजित केल्याप्रमाणे त्यांना वाटप करण्यात आलेल्या जमिनीच्या भूखंडावर बेव्हर्ली पार्क प्रकल्पाचे बांधकाम करित आहे.

बाजार भावाखाली भूखंडाचे वाटप : नगर विकास विभागाच्या अधिकाऱ्यांबरोबरच्या बैठकीदरम्यान असे निर्देशित करण्यात आले की, महालेखापरिक्षक अहवालानुसार हा भूखंड निवासी तथा वाणिज्यिक प्रयोजनाकरिता वाटप करण्यात आलेला आहे. वास्तविक महामंडळाने हा भूखंड विशेषतः निवासी वापराकरिता वाटप केलेला आहे. महामंडळाच्या धोरणानुसार निवासी वापराकरिता वाटप करण्यात आलेल्या भूखंडाचा काही टक्के भाग (२%) म्हणजेच अंदाजे १ हेक्टरपेक्षा जास्त क्षेत्रफळाचा भूखंड (१०,००० चौ.मी.) हा वाणिज्यिक प्रयोजनाकरिता उपयोगात आणता येईल. उक्त संस्थेचे क्लबहाऊस हे वाणिज्यिक उपक्रम राबवित नाही. तर त्यांच्या गृहनिर्माण सोसायटीतील निवासी सदस्यांकरिताच सुविधा पुरविते.

यासंदर्भात दिनांक १४ मे, २०१४ रोजी विभागीय सचिवांच्या साक्षीसाठी समितीची बैठक आयोजित करण्यात आली होती. सदरहू बैठकीस नगरविकास विभागाने समितीस खालील लेखी माहिती सादर केली :—

महाराष्ट्र शासनाने दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ रोजीच्या पत्र क्र. सीआयडी-३३०७/१२८८/प्र.क्र.१३१/०७/नवि-१० द्वारे सिडकोस वरील प्रकरणामध्ये रिलायन्स इंडस्ट्रीज लि. यांना बेव्हर्ली पार्क, कोपरखैरणे येथील वाटप केलेला भूखंड बाजारभावापेक्षा कमी दराने विक्री केल्यामुळे रुपये २८.४२ कोटीचे नुकसान

झाले व त्यामुळे नमूद केलेल्या संस्थेने वरील रकमेची नुकसानभरपाई सिडकोला करावी. अन्यथा सिडकोने संस्थेला रकमेचा भरणा न केल्यास वाटप रद्द करण्यात येईल, अशी नोटीस द्यावी. याबाबत सिडकोने दिनांक ११ एप्रिल २००८ रोजी प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय यांच्याकडे पत्र देऊन याबाबत त्यांचे अभिप्राय मागविले होते. तथापि, सदरहू अभिप्राय अद्याप अप्राप्त आहेत. सिडकोने रिलायन्स इंडस्ट्रिज लि. यांना याप्रकरणी दिनांक २२ डिसेंबर २०१३ रोजी नोटीस बजावली आहे. या नोटीसीद्वारे सिडकोने रुपये २८.४२ कोटी नुकसान भरपाईची मागणी केली आहे.

सिडकोकडे नुकसानभरपाई वसूल करण्यासाठी पुढील दोन पर्याय आहेत :-

१) जमीन महसुलीच्या थकबाकीप्रमाणे नुकसानभरपाईची वसुली करारनाम्यातील अटी व शर्तीनुसार करता येईल.

२) नुकसानभरपाईच्या वसुलीकरीता सिडकोस सक्षम न्यायालयात वसुलीचा दावा दाखल करून रकमेची वसुली करता येईल.

१.३ याप्रकरणी शासनाने दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ रोजी प्रस्तुत प्रकरणी रुपये २८.४२ कोटी वसूल करण्याबाबत सिडकोला कळविण्यात आल्याचे समितीस लेखी कळविले आहे.

१.४ तद्नंतर या प्रकरणी समितीला नगर विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन व औद्योगिक विकास महामंडळ यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने त्यावेळी नगर विकास विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळाचे व्यवस्थापकीय संचालक व इतर अधिकारी यांची दिनांक २१ मे, २०१४ रोजी साक्ष घेतली. साक्षीच्या वेळी समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. ४.१.१ मध्ये बाजारभावापेक्षा कमी दराने भूखंडांचे नियतवाटप या आक्षेपासंदर्भात पृच्छा केली असता, याबाबत खुलासा करताना विभागीय सचिव यांनी असे नमूद केले की, अहवालामधील परिच्छेद क्रमांक ४.१.१ मध्ये २८.४२ कोटी रुपये मे. रिलायन्स इंडस्ट्रीकडून वसूल करण्याबाबत कॅगने आक्षेप नोंदवला होता. त्यानुसार वसुली संदर्भात सिडकोने रिलायन्सला कारणे दाखवा नोटीस दिलेली आहे.

साक्षीच्या वेळी कॅगने दोन मुद्दे काढले होते. त्यामध्ये पहिला मुद्दा रिलायन्स इंडस्ट्रिजला सन २००२ मध्ये भूखंड देण्यात आला असा होता. त्यामधील एनआरआयचे अपार्टमेंट विकले जाऊ शकले नव्हते. दुसरा मुद्दा ५५२, रेसिडेंशियल अपार्टमेंट्स बांधकाम करावयाचे होते, ते त्यावेळी करण्यात आले नव्हते. तसेच, त्यावेळी मंदी असणारा काळ होता, तिसरा मुद्दा दरा संदर्भात होता. सिडकोने जे दर लावले ते सिडकोच्या प्रचलित नियमप्रमाणे होते. ज्यावेळी रिलायन्सला भूखंड वाटप केला होता त्यावेळी एनबीडिएलआर,

१९७५ लागू होता, आता एनबीडिएलआर, २००८ लागू आहे. रिलायन्सला भूखंडाचे वाटप त्यावेळी असलेल्या नियमान्वये करण्यात आले. त्याप्रमाणे सिडकोच्या दराचे कॅल्क्युलेशन केले. एमआयजी कन्स्ट्रक्ट करून देणार होते. त्यासाठी रिझर्व प्राइसच्या १.२५ इतका दर लावण्यात आला त्यानुसार ते फ्लॅट देण्यात आले. सिडकोच्या नियमाप्रमाणे भूखंडाचा दर आकारावयास पाहिजे होता. निवासी सदनिका विकायच्या असतील तर रिझर्व प्राइसच्या टू टाइम्स इतका दर आकारला जातो आणि कर्मशाअल फ्लॅट विकायचे असतील तर रिझर्व प्राइसच्या फोर टाइम्स इतका दर आकारला जातो. त्या दराची किंमत त्यांनी रु. १२,२४२ प्रति चौ.मि. इतकी काढली. या प्रमाणे गणन केल्यामुळे शासनाचे रु. २८.४२ कोटींचे नुकसान झाले, असा कॅगचा आक्षेप होता त्यावर सिडकोने रिलायन्सला जी जमीन देण्यात आली होती ती एक पॅकेज डिल अन्वये देण्यात आली होती. प्रस्तूत प्रकरणी रु.२८.४२ कोटी नुकसान भरपाईची नोटीस सिडकोने रिलायन्स इंडस्ट्रिज लि. यांना दिलेली आहे, असे महामंडळाच्या व्यवस्थापकीय संचालकांनी साक्षीच्या वेळेला समितीसमोर स्पष्टीकरण केले.

महामंडळाच्या व्यवस्थापकीय संचालक यांनी समितीला पुढे असेही सांगितले की, सदर फ्लॅटची विक्री होत नसल्यामुळे त्यावेळी अशा प्रकारचे पॅकेज डिल केले होते. हे फ्लॅट स्वतंत्रपणे वितरित केले असते तर असे आक्षेप आले नसते. पॅकेज तयार करताना तत्कालीन सिडकोच्या अधिकाऱ्यांनी मार्केट एक्स्पर्टचा सल्ला घेतला होता काय, या समितीने उपस्थित केलेल्या प्रश्नाबाबत खुलासा करताना, त्यांनी पॅकेज तयार करताना तत्कालीन सिडकोच्या अधिकाऱ्यांनी सिडकोकडे स्वतंत्र मार्केटींग विभाग असून त्यात मुख्य अर्थतज्ञ असल्याने त्यांना मार्केटमध्ये असलेल्या सर्व दरांची माहिती आहे. त्या दरांनुसार ते तुलना करतात तसेच, इकॉनॉमीक कॅल्क्युलेशन करतात. तसेच, एनआरआयसाठी जे अपार्टमेंट तयार करण्यात आले होते त्याला बाजारामध्ये मागणी नव्हती. कोणी ही ते अपार्टमेंट घेण्यासाठी पुढे येत नव्हते, त्यामुळे कन्सेशन देण्यात आले होते असे समितीस सांगितले.

दर आकारणी करण्याच्या विविध पद्धती आहेत. उदा. ऑफसेट प्राइस ही रिझर्व प्राइसच्या फोर टाइम्स इतकी असते. तसेच, दर आकारण्याच्या बाबत सिडकोला अधिकार होते. त्यावेळी काही तरी उत्पन्न मिळाले पाहिजे, या उद्देशाने हे डिल केले असावे.

कॅगने घेतलेला आक्षेप शासनाने २००७ सालीच मान्य केला आणि सिडकोला रिलायन्स इंडस्ट्रिजकडून वसूली करण्यासंदर्भात कळविले होते. या प्रकरणी सिडकोने विधी विभागाकडून सन २००८ मध्ये अभिप्राय मागविले. त्यानंतर सदर अभिप्राय प्राप्त करण्याकरिता ३-४ पत्रेही देण्यात आली होती. तसेच सन २०१३ चे पत्र व्यवस्थापक, संचालक यांनीच पाठविले आहे. जो कायदा करण्यात आलेला आहे तो नगरविकास विभागामार्फत करण्यात आलेला नसून सिडको या उपक्रमाकडून तयार करण्यात आलेला असल्यामुळे त्यात उणिवा आहेत. असे सिडकोच्या व्यवस्थापकीय संचालकांनी समिती समोर साक्ष देताना मान्य केले.

१.५ अभिप्राय व शिफारस

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळाच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र.४.१.१ मध्ये “ बाजारभावापेक्षा कमी दराने भूखंडाचे नियतवाटप ” याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर साक्ष घेताना समितीस असे दिसून आले की, सिडकोने रिलायन्स इंडस्ट्रीज लि. यांना बेव्हर्ली पार्क, कोपरखैरणे येथील भूखंड बाजार भावापेक्षा कमी दराने विक्री केल्यामुळे सिडकोला रु. २८.४२ कोटीचे नुकसान झाले आहे. महालेखाकारांनी घेतलेल्या आक्षेपाशी सिडको सहमत आहे याचा अर्थ त्यावेळच्या अधिकाऱ्यांनी चूक केलेली आहे. त्या अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्यात यावी असे समितीचे मत आहे तसेच महालेखाकारांनी घेतलेल्या आक्षेपास जवळपास ६ वर्षांपेक्षा जास्त कालावधी होऊनही याप्रकरणी अद्याप निर्णय झाला नाही, ही अक्षम्य प्रशासकीय दिरंगाई आहे. असे समितीचे स्पष्ट मत आहे. याची कारणे सिडकोने समितीस सादर करावीत. तसेच यासंदर्भात विधी व न्याय विभागाकडून अभिप्राय मागविण्यात आले होते तथापि विधी व न्याय विभागाकडून अभिप्राय मिळण्यास आता पाच वर्षे विलंब झाला आहे, याप्रकरणी पाठपुरावा करण्यात आलेला नसल्यामुळे विलंब झालेला आहे यासाठी जे अधिकारी जबाबदार असतील त्यांनी जबाबदारी निश्चित करण्यात येऊन संबंधित अधिकाऱ्यांविरूद्ध शासनाने केलेल्या कारवाईचा अहवाल तीन महिन्यांच्या आत समितीस सादर करावा.

समितीच्या मते विभागाने या प्रकरणाचा पाठपुरावा करण्यासाठी एका स्वतंत्र अधिकाऱ्याची नेमणूक करावी. जेणे करून जो हेतू आहे तो साध्य करता येईल. महालेखाकार यांनी लेखापरिक्षण करताना सर्वेक्षणातील बाबीनुसार झालेल्या आर्थिक नुकसानीसंबंधीचा आक्षेप नोंदविला आहे. त्यामुळे रिलायन्सकडून नुकसान भरपाईपोटी रु. २८.४२ कोटी इतकी मागणी सिडकोने दि. २२ डिसेंबर २०१३ रोजीच्या नोटीसीद्वारे केली आहे. ती रक्कम अद्याप भरली नसल्यामुळे आता ती तातडीने वसूल करण्यात यावी. तसेच भविष्यातील इतर प्रकल्पासंबंधी आखणी करताना विषद आर्थिक बाबी संबंधी विशेष काळजी घेऊन त्या महामंडळाला फायदेशीर ठरतील व अधिक महसूल कसा मिळेल याकडे महामंडळाच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी गांभिर्याने लक्ष देणे अत्यंत गरजेचे आहे. असे समितीचे मत स्पष्ट आहे.

सिडको या प्राधिकरणाकडून राज्यातील गोरगरिब जनतेला परवडणाऱ्या किंमतीमध्ये घरे उपलब्ध होणे गरजेचे आहे. तथापि, या ठिकाणी असे झालेले दिसत नाही अशी खंत समिती व्यक्त करीत असून भविष्यात अशा अग्रिय बाबींची पुनरावृत्ती होऊ नये असेही समितीचे मत आहे, तसेच वरिलप्रमाणे नुकसानभरपाईची वसुली तातडीने करून त्याची माहिती समितीस तीन महिन्यांच्या आत देण्यात यावी अशी समिती शिफारस करीत आहे.

“ महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ ”

(सन २००८-२००९)

एक-जमीन वाटपात अनाठाई मेहरनजर

(व्यापारी भूखंडाचे औद्योगिक भूखंडाच्या दराने वाटप केल्याने महामंडळाने रुपये ५.४४ कोटींचा अदेय फायदा (अन्ड्यु बेनेफिट) करून दिला होता.)

२.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००८-०९ च्या प्रकरण क्रमांक ४ मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१७ मध्ये “ जमीन वाटपात अनाठाई मेहरनजर ” या संदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले की, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने (कॉर्पोरेशन) तुर्भे येथील ट्रान्स ठाणे क्रीक (टीटीसी) औद्योगिक क्षेत्रातील ४,११८ चौरस मीटर क्षेत्रफळ असलेल्या क्रमांक डी ४०६ भूखंडाचे आर पी कन्सलटंट प्रा. लि. (एसीपीएल) यांना ऑटोमोबाईल इंजिनाच्या मेकॅनिकल वर्कशॉपकरीता वाटप केले (एप्रिल, १९९०) सप्टेंबर, २००७ मध्ये सध्याच्या उद्योगाचा विस्तार करण्यासाठी अतिरिक्त भूखंड वाटपाची विनंती महामंडळाला केली. महामंडळाने ठरविलेल्या धोरणाप्रमाणे (ऑगस्ट, २००७) प्रचलित उद्योगाच्या विस्ताराकरीता रिकाम्या असलेल्या भूखंडालगतच्या भूखंडधारकाला रिकाम्या भूखंडाच्या वर्तमान किंमतीपेक्षा दहा टक्के अधिक दर आकारून भूखंड वाटपाची मुभा आहे. जर भूखंडासाठी एकाहून अधिक भूखंडधारकांनी मागणी केली असेल तर उच्चतम दर देणाऱ्यास भूखंडाचे वाटप करावयाचे होते.

परंतु उच्चतम दर (हायस्ट रेट) भूखंडाच्या राखीव किंमतीच्या दहा टक्के रकमेपेक्षा अधिक असणे आवश्यक होते. तुर्भे टीटीसी क्षेत्रात उड्डाण पूल बांधण्याकरीता कॉर्पोरेशन कडून घेतलेल्या जमिनीपैकी २६७८.४८ चौरस मीटर जमीन सार्वजनिक बांधकाम विभागाने परत केली (डिसेंबर, २००७) सार्वजनिक बांधकाम विभागाने परत केलेल्या जमिनीपैकी १,५०० चौरस मीटर जमिन - भूखंड क्रमांक डी ५१३ नावाने एसीपीएल यांना ज्यांनी सप्टेंबर, २००७ मध्ये मागणी केली होती. त्यांना रु. ६७१० प्रती चौरस मीटर या औद्योगिक दराने वाटप केली (फेब्रुवारी, २००८). यासंबंधी लेखापरीक्षणात खालील गोष्टी आढळून, आल्या :—

● एसीपीएलला वाटलेला भूखंड क्रमांक डी-५१३ हा कोपऱ्यावरचा, रस्ताभिमुख (कॉर्नर रोड फेसींग) व सायन-पनवेल महामार्गाच्या नंतर असून कॉर्पोरेशनच्या म्हणण्यानुसार (जून, २००२) व्यापार उद्योग वाढीस पोषक - (कमर्शियल पोटॅन्शियल) असा होता. कॉर्पोरेशनने भूखंड क्रमांक डी एक्स १३ (ऑगस्ट २००८) रुपये ४३,००० प्रती चौरस मीटर दराने व भूखंड क्रमांक डीएक्स १२ (फेब्रुवारी २००४) “ व्यापारी भूखंड ” म्हणून वाटप केले होते. हे दोन्ही भूखंड एसीपीएलला वाटप करण्यात आलेल्या भूखंडाला खालील आकृतीत दाखविल्याप्रमाणे लागून होता:

D-४०६ एसीपीएलला वाटलेला मूळ भूखंड		सायन पनवेल-महामार्ग
D-५०९ शरयू मोटर्सना वाटलेला मूळ भूखंड		
संख्या डीएक्स-१३ शरयू मोटर्स आणि योगी मिडटाऊन हॉटेल	डीएक्स-१२ योगी मिडटाऊन हॉटेल हॉटेलला वाटलेला मूळ भूखंड	
रस्ता		
D-५१३ एसीपीएलला वाटप केलेला भूखंड		
रस्ता		

ट्रान्स ठाणे क्रीक (टीटीसी) औद्योगिक क्षेत्र—

म्हणून भूखंड क्रमांक डी ५१३ “व्यापारी भूखंड” म्हणून वाटण्याऐवजी “औद्योगिक भूखंड” नामाभिधानाखाली रुपये ६,७१० प्रती चौरस मीटर दराने वाटप केल्याने एसीपीएलला रुपये ५.४४ कोटी रुपयांचा अनुचित लाभ करून दिला गेला.

● एकाच क्षेत्रातील लगतचे भूखंड वाटपाकरिता कॉर्पोरेशनच्या मुल्य धोरणांत (प्राईसिंग पॉलीसी) सातत्याचा अभाव दिसून आला. तसेच सारख्याच प्रकारच्या वाहन दुरुस्ती देखभालीची कामे करणाऱ्या घटकांकरिता वेगवेगळ्या दरांची संरचना (डिझाईन) केली.

● पी.डब्ल्यू.डी कडून परत मिळालेल्या (डिसेंबर, २००७) जमिनीतून वेगळ्या काढलेल्या (कार्व आऊट) व डी ५१३ नामाभिधान केलेल्या भूखंडास असलेल्या मागणीचा अंदाज घेण्याच्या दृष्टीने व व्यवहारात पारदर्शकतेसाठी या भूखंडाच्या उपलब्धतेविषयी जाहिरात/प्रसिद्धी करावयास हवी होती, ती करण्यात आली नाही.

व्यवस्थापनाने उत्तरात सांगितले (सप्टेंबर, २००९) की जमिनीचा योग्य उपयोग होण्याच्या दृष्टीने तसेच भूखंडधारकाकडून त्यांच्या वर्तमान उद्योगाच्या विस्तारीकरणासाठी भूखंडाचे वाटप करण्यासाठी

आलेल्या विनंतीनुसार सुविधांसाठी (अॅमिनिटिज) आधी राखीव असलेल्या भूखंडाचे औद्योगिक भूखंडात रूपांतरण करण्याचा प्रस्ताव सक्षम अधिकाऱ्यांनी (काॅपीटंट ऑथॉरिटी) घेतला. पुढे असे पण सांगण्यात आले की, जमिनीचा कुठल्या प्रयोजनाकरिता वापर करावयाचा हे ठरविण्याचा काॅर्पोरेशनला पूर्ण अधिकार आहे. शासनाने व्यवस्थापनाच्या मतास दूजोरा दिला (डिसेंबर, २००९) परंतु उत्तरात भूखंडाच्या उपलब्धतेविषयी विस्तृत जाहिरात/प्रसिद्धी न करण्याविषयी ज्यामुळे पारदर्शकता व प्रामाणिकपणा व्यवहारांत दिसून आला असता. ह्या गोष्टींची चर्चा केली गेली नाही. तसेच भूखंडांच्या वर्गवारी विषयांत (कॅटेगोरायझेशन) कुठल्याही प्रकारचे सुस्पष्ट निकष अस्तित्वात नसल्याने काॅर्पोरेशनच्या आर्थिक हितसंबंधाकडे दुर्लक्ष करून प्रत्येक प्रकरणांनुसार (केस टू केस) मर्जीप्रमाणे (अॅडहॉक) भूखंडाचे वाटप केले गेले होते.

यासाठी शिफारस करण्यात येते की, भूखंडाचे, “औद्योगिक” किंवा “व्यापारी” प्रयोजनांसाठी वर्गीकरण करताना सुस्पष्ट निकष (नॉर्मस) तयार करून तसेच भूखंडाच्या वर्गवारीत बदल करताना समान किमान पात्रता निकषांचा अवलंब (युनिफार्म बॅच-मार्क) अंतर्गत नियंत्रण पद्धतीच्या बळकटीकरीता करावा. अशी पण शिफारस करण्यात येते की, पारदर्शक व्यवहाराची खातरजमा करण्यासाठी तसेच भूखंडाचे वाटप करताना काॅर्पोरेशनने भूखंडाच्या वाटपात स्वारस्य असणाऱ्या सर्व संबंधितांपर्यंत पोहोचण्याकरीता मोठ्या प्रमाणात भूखंडाच्या उपलब्धतेविषयी जाहिरात द्यावी.

२.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, मे. आर पी कॅन्सलटंट प्रा.लि. (एसीपीएल) भूखंड क्र डी-४०६ चे वाटपग्रही यांनी त्यांचे उद्योग विस्तारासाठी त्यांचे दिनांक २७ सप्टेंबर २००७ चे पत्रान्वये भूखंड वाटप करण्याची विनंती केली. टीटीसी औद्योगिक क्षेत्रातील तुभें येथील २६७८ चौ.मी. चा भूखंड सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचे अखत्यारीत उड्डाणपुलाच्या कामासाठी देण्यात आलेला होता. सदरचा भूखंड महामंडळाकडे २८ डिसेंबर २००७ रोजी सुपूर्द करण्यात आला तो भूखंड डी झोन मध्ये समाविष्ट होता व त्या झोनमध्ये बरेचसे उद्योग औद्योगिक उत्पादन करणारे आहेत हे टीटीसी औद्योगिक क्षेत्रातील नकाशावरून दिसून येईल. वाटपग्रहीने मागणी केलेला भूखंड हा सुविधा क्षेत्र क्र अेअेम-१३ (डी) मधला होता सदर जागेचा योग्य उपयोग व वाटप ग्रहीचा भूखंड वाटपाबाबतच्या विनंतीचा विचार केला असता सदर भूखंडाचे वापराबद्दल सुविधा क्षेत्राऐवजी औद्योगिक क्षेत्रात करण्याचा प्रस्ताव हा मा. मुख्य नियोजक यांचेकडे मंजुरीस्तव सादर करण्यात आलेनंतर तो प्रस्ताव मंजूर झाल्यानंतर त्या भूखंडाचे रूपांतर सुविधा क्षेत्रामधुन औद्योगिक क्षेत्रात करण्यात आले. महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळास सदरचे भूखंडाचे रूपांतर करण्याचे अधिकार प्रदान करण्यात आलेले आहेत. वरील भूखंडाचे बदल करण्याचे ठरविल्यानंतर प्रादेशिक कार्यालयाचे कार्यक्षेत्रात असणाऱ्या स्थानिक समिती (स्थानिक समितीचे सदस्य प्रादेशिक अधिकारी, कार्यकारी अभियंता, वि. क्र. २, उप अभियंता, महापे, क्षेत्रव्यवस्थापक, महापे व उद्योगांच्या संघटना) यांनी वरील प्रस्ताव मंजूर केलेनंतर सदरचा प्रस्ताव मुख्यालयास सादर करण्यात आलेला होता. याबाबतीत महामंडळाने एचबी ७९४—२अ

निर्गमित केलेल्या परिपत्रक क्र MIDC/ RATE/ DEM/१९, दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ मध्ये असे निर्देशीत केलेले आहे की, जर एखाद्या उद्योजकास त्यांचे उद्योग वाढीसाठी अतिरिक्त जागा वाटप विनंती केली असल्यास, ती जागा निविदा न मागविता ती सदर उद्योजकास सरळ पद्धतीने वाटप करण्यात यावी. परंतु परिपत्रकामध्ये मुद्दा क्र. ६ नुसार स्पष्टपणे नमूद करण्यात आलेले आहे की, त्या विभागातील जर भूखंडाचे बाजुस असणाऱ्या वाटपग्रहीने उद्योग वाढीसाठी भूखंडाची मागणी केलेली नसल्यास, पण इतर विभागात असणाऱ्या वाटपग्रहीनी त्या भूखंडाची मागणी केल्यास, त्यावेळेस असणाऱ्या औद्योगिक दर व अधिक १० टक्के असे परिगणीत करून परिपत्रकातील मुद्दा क्र. ५ मध्ये नमूद करण्यात आलेले आहे. तसे केल्यानंतर भूखंडाचे वाटप करण्यात यावे. परंतु सदर भूखंडाची मागणी एकापेक्षा जास्त वाटपग्रहीनी केली असल्यास त्यांचेकडून त्या भूखंडाची किंमत बंद पाकीटामध्ये मागवुन नंतर योग्य त्या अर्जदारास वाटप करण्यात यावे. त्याचप्रमाणे परिपत्रकामध्ये मुद्दा क्र. ७ मध्ये असेही नमूद करण्यात आलेले आहे की, जर त्या भूखंडास त्या विभागामध्ये मागणी नसल्यास टीटीसी औद्योगिक क्षेत्रात असणाऱ्या बाकीच्या विभागांतील वाटपग्रहींची मागणी आल्यास मुद्दा क्र. ६ मध्ये नमूद केलेप्रमाणे म्हणजेच भूखंड वाटप करताना त्यावेळी असणारा औद्योगिक दर व अधिक १० टक्के एवढी रक्कम आकारून उद्योग वाढीस जागा वाटप करण्यात यावी.

वरील परिपत्रक दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ नुसार सदरचा प्रस्ताव संचालक मंडळासमोर सादर केल्यानंतर, संचालक मंडळाची बाब क्र. ४३२२ हा ३११ व्या सभेतील ०९ एप्रिल २००७ चे बैठकीत मंजूर केलेनंतर मे.आरपी कन्सलटंट प्रा.लि. यांना उद्योग वाढीसाठी सदर भूखंड वाटप करण्यास मंजुरी देण्यात आलेली आहे व त्यानंतरच तो भूखंड वाटप करण्यात आला.

मे. आरपी कन्सलटंट प्रा.लि. यांचा प्रकल्प उदा. अॅटोमोबाईल सर्व्हिसिंग अॅन्ड रिपेरींग हा औद्योगिक प्रकारात येत असून त्यांनी उद्योगवाढीसाठी मागणी केलेल्या जागेवर त्याच प्रयोजनासाठी जागेची मागणी केलेली होती. त्याचप्रमाणे त्यांचे आजुबाजुस देखील औद्योगिक वापरासाठी उद्योग कार्यान्वित असल्याने त्यावेळी अस्तित्वात असणाऱ्या औद्योगिक दरानुसार जागा वाटपाचा प्रस्ताव सादर केलेला होता. प्रस्ताव सादर करताना त्यामध्ये वेगळे धोरण अवलंबिण्यात आलेले नाही, त्यामुळे भूखंडाचे वाटप करता परिपत्रकानुसार उद्योगवाढीसाठी भूखंडाचे वाटप करण्यात आलेले असून त्यावेळी असणारा औद्योगिक दर व १० टक्के या दराने केलेले आहे व महामंडळाचे धोरणात पारदर्शकता ठेवण्यात आलेली आहे.

सदर भूखंड बरेच वर्षे महामंडळाचे ताब्यात नव्हता व तो भूखंड सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून महामंडळाकडे हस्तांतर केलेनंतर तो मोकळा भूखंड असल्याने त्यामध्ये अतिक्रमण होण्याचा धोका होता. त्याप्रमाणे सदरचा भूखंड आपले ताब्यात येणे अगोदर वाटपग्रहीने त्यांचे उद्योग वाढीस भूखंड वाटप करण्याची विनंती केलेली होती. महामंडळाचे धोरणानुसार व दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ चे परिपत्रकानुसार महामंडळाने एखाद्या उद्योजकास त्याचे उद्योग वाढीस वाटप करण्याचा निर्णय घेतला.

वरील परिस्थितीचे अवलोकन करता असे दिसून येईल की, महामंडळाने वरील भूखंडाचे वाटप करताना महामंडळाचे धोरणाची अंमलबजावणी केलेली असून सदर प्रकरणात पारदर्शकता ठेवण्यात आलेली आहे. सबब, वाटप ग्रहीस रुपये ५.४४ कोटी रुपयांचा फायदा दिल्याचा लेखा परिक्षणामधील मुद्दा वस्तुस्थितीशी निगडित नाही, असे वाटते. सबब, महामंडळाने केलेली कार्यवाही ही महामंडळाच्या धोरणानुसार आहे व त्यामुळे सदर परिच्छेद बंद करण्यास विनंती आहे.

२.३ याप्रकरणी सदर बाब महामंडळाच्या अखत्यारितील आहे. त्यावर शासनाचे अभिप्राय नाहीत, असा शासनाचा अभिप्राय आहे.

२.४ या प्रकरणी समितीला उद्योग ऊर्जा व कामगार (उद्योग) विभाग, आणि महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २२ मे २०१४ रोजी उद्योग विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. महालेखाकारांनी केलेल्या लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. ४.१७ मध्ये “जमीन वाटपात अनाठाई मेहरनजर” या आक्षेपासंदर्भात समितीने विचारणा केली असता, महामंडळाने दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ रोजी निर्गमित केलेल्या परिपत्रकानुसार जर एखाद्या उद्योजकाने त्यांचे उद्योग वाढीसाठी अतिरिक्त जागा वाटप विनंती केली असल्यास, जागा निविदा न मागविता सदर उद्योजकांस सरळ पद्धतीने वाटप करण्यात यावी. त्या विभागातील जर भूखंडाचे बाजूस असणाऱ्या वाटप ग्रहीने उद्योगवाढीसाठी भूखंडाची मागणी केलेली नसल्यास, पण इतर विभागात असणाऱ्या वाटपग्रहींनी त्या भूखंडाची मागणी केल्यास, त्यावेळेस असणारा औद्योगिक दर अधिक १० टक्के असे परिगणित करून भूखंडाचे वाटप करण्यात यावे. परंतु सदर भूखंडाची मागणी एकापेक्षा जास्त वाटपग्रहींनी केली असल्यास, त्यांचेकडून त्या भूखंडाची किंमत बंद पाकीटामध्ये मागवून नंतर योग्य त्या अर्जदारास वाटप करण्यात येते. असा महामंडळाच्या अधिकाऱ्यांनी खुलासा केला.

महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळातील प्लॉट क्रमांक डी-५१३ बाबत शासनाने सदरहू बाब संपूर्णतः महामंडळाच्या अखत्यारितील असून त्यामध्ये शासनाचा थेट संबंध येत नाही असा अभिप्राय दिला आहे. तथापि, सदरहू महामंडळ शासनाच्या अखत्यारीतील असल्याने शासनाची याबाबत काय भूमिका आहे हे स्पष्ट होणे आवश्यक आहे. तसेच सदरहू प्लॉट महामंडळाने उद्योजकांना देत असताना पारदर्शक निविदा प्रक्रियेचा अवलंब का केला नाही. अशी साक्षीच्या वेळी समितीने विचारणा केली असता त्यानुषंगाने जमिनीचा योग्य उपयोग होण्याच्या दृष्टीने, तसेच भूखंडधारकांकडून त्यांच्या वर्तमान उद्योगाच्या विस्तारीकरणासाठी भूखंडाचे वाटप करण्यासाठी आलेल्या विनंतीनुसार सुविधांसाठी आधी राखीव असलेल्या भूखंडाचे औद्योगिक भूखंडात रूपांतरण करण्याचा निर्णय सक्षम अधिकाऱ्यांनी घेतला. जमिनीचा कुठल्या प्रयोजनाकरिता वापर करावयाचा हे ठरविण्याचा महामंडळाला पूर्ण अधिकार आहे असे महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी समितीस विषद केले.

महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ क्षेत्रातील प्लॉट क्रमांक डी-५१३ संबंधीच्या खरेदी - विक्रीच्या व्यवहारासंबंधी दरम्यानच्या काळामध्ये महालेखापरिक्षकांचे आक्षेप असून याबाबत महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे धोरण आणि शासनाची भूमिका यामध्ये काहीही बदल झालेला नाही. तसेच प्लॉट क्रमांक डी-५१३ संबंधी महामंडळाने जर पारदर्शक निविदा काढल्या असत्या तर आजुबाजूच्या महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ क्षेत्रातील प्लॉटधारक व उद्योगपतींनी अधिकाधिक आकर्षक किंमतींना हा प्लॉट विकत घेऊन महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचा आर्थिक फायदा करून दिला असता. एमआयडीसी क्षेत्रातील भूखंडांचे व्यापारी प्रयोजनाकरिता वर्गीकरण करताना सुस्पष्ट निकष तयार करून तसेच, भूखंडांच्या वर्गवारीत बदल करताना समान किमान पात्रता निकषांचा अवलंब करून मोठ्या प्रमाणात भूखंडांच्या उपलब्धतेविषयी जाहिरात देणे आवश्यक आहे, असे समितीने बैठकीच्या वेळी स्पष्ट मत मांडले आहे.

त्यावर महामंडळाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या डीसीआरनुसार महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ क्षेत्रातील ८० टक्के जागा ही उद्योगाकरिता तसेच, २० टक्के जागा इतर सोईसुविधांकरिता राखीव ठेवणे आवश्यक आहे. उद्योगाकरिता जर ८० टक्क्यांपेक्षा जास्त जागेची आवश्यकता भासली तर सोईसुविधांमधील जागा कमी करून उद्योगाकरिता देण्याचीही डीसीआरमध्ये तरतूद आहे. ज्यावेळी डी-५१३ हा प्लॉट महामंडळाने डी-४०६ या प्लॉटधारकाला दिला त्यावेळी सदरहू रिक्त प्लॉटकरिता अन्य कोणाचाही अर्ज आलेला नव्हता. रिक्त प्लॉटकरिता संबंधित महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ क्षेत्रातील अन्य उद्योगपतीची लेखी अर्जांच्या माध्यमातून मागणी नसेल तर मागणी केलेल्या उद्योगपतीला प्राधान्याने प्लॉट वितरित करण्याबाबत महामंडळाची भूमिका समिती समोर स्पष्ट केली.

सदरहू प्लॉटधारकाने चॅंज ऑफ युजरकरिता अर्ज केलेला असून बीसीसीसीही प्रॉसिजर नियमाप्रमाणे पाच वर्षांच्या आत पूर्ण केलेली आहे. तसेच, शो-रुमकरिता जी परवानगी संबंधितांनी एमआयडीसीकडे मागितली होती, ती महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने फेटाळून लावलेली आहे. आता सदरहू जागेवर एक वर्कशॉप सुरू केलेले आहे. सदरहू वर्कशॉपमध्ये प्रॉडक्शन यूनिटकरिता परवानगी घेऊन ऑटोमोबाईल पार्टचे मागील वर्षी प्रॉडक्शनही सुरू झाले होते. परंतु आता वर्कशॉपसमोरील शेडमध्ये केवळ टॅपो दुरुस्तीचे काम चालते. टॅपो सर्व्हिसचे काम तेथे चालू असून त्याकरिता महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ नियमानुसार दंडात्मक कारवाई करित आहे अशीही माहिती त्यांनी साक्षीच्या शेवटी समितीस दिली.

२.५ अभिप्राय व शिफारस :—

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या कामकाजा संदर्भात सन २००८-०९ या वर्षाच्या वाणिज्यिक अहवालामधील परिच्छेद क्रमांक ४.१७ “ जमिन वाटपात अनाठाई मेहरनजर ” बाबत परिक्षण केल्यानंतर महामंडळाने तुर्भे येथील ट्रान्स ठाणे क्रिक (टी टी सी) औद्योगिक क्षेत्रातील मे. एसीपीएल कंपनीला D-४०६ क्रमांकाचा मुळ भूखंड वाटला होता. त्याच कंपनीला त्याच क्षेत्रातील D-५१३ क्रमांकाचा भूखंड वाटतांना तो “ व्यापारी भूखंड ” म्हणून वाटण्याऐवजी “ औद्योगिक भूखंड ” म्हणून देण्यात आला अशाप्रकारे म्हणजेच भूखंडाचे वितरण करतांना त्याचे “ औद्योगिक ” व “ व्यापारी ” असे वर्गीकरण न करता महामंडळाने त्यांस प्राप्त अधिकाराचा वापर करून वितरण केले, त्यामुळे त्याचा शासनाऐवजी एसीपीएल कंपनीस रु. ५.४४ कोटीचा अनुचित फायदा करून दिला, त्यामुळे महालेखापरिक्षकांनी एकाच क्षेत्रातील लगतचे भूखंड वाटपातील मुल्यांकन धोरणात सातत्याचा अभाव, सारख्या प्रकारच्या वाहन दुरुस्ती देखभाल कामे करण्याच्या घटकांसाठी एक समान दराची संरचना नसणे, सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून परत मिळालेल्या एकच भूखंडाचे स्वतंत्र भाग करून त्यास वेगळी नावे देऊन भूखंडांचा विक्रीव्यवहार करतांना त्या भूखंडास असलेल्या मागणीचा अंदाज तसेच व्यवहारात पारदर्शकता आणण्यासाठी भूखंडाच्या उपलब्धतेबाबत जाहिरात/प्रसिद्धि करण्यात आली नाही असे आक्षेप नोंदविले होते.

साक्षीच्या वेळी समितीने ही बाब संपूर्ण महामंडळाच्या अखत्यारीतील असल्याने त्यात शासनाचा थेट संबंध येत नाही. जमिनीचा कुठल्या प्रयोजनाकरिता वापर करावयाचा हा संपूर्ण अधिकार महामंडळाला आहे. तथापि महामंडळ हे संपूर्णतः शासनाच्या अखत्यारीत येते आणि ते शासनाचे स्वतंत्र खाते नाही, त्यामुळे याबाबत शासनाची सकारात्मक वा नकारात्मक अशी भूमिका असू शकते असा अभिप्राय व्यक्त केला आहे.

महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ क्षेत्राकरिता जमीन संपादनाचे काम शासन करित असते ते संपादन व त्यानुषंगाने करावे लागणारे पुनर्वसन याकरिता येणारा खर्च प्रचंड असतो, सबब सदर जमिनीचा उपयोग हा केवळ औद्योगिक प्रगती वा नवीन उद्योगनिर्मिती करिताच झाला पाहिजे असे समितीचे मत असून, वरील प्रकरणी उद्योजकाने निर्मितीसाठी असलेला राखीव भूखंड माफक दरात विकत घेऊन त्यावर उद्योगनिर्माणाऐवजी टेम्पो सर्किटिंग सारखे नियमबाह्य काम करित असल्याने, उद्योगनिर्माण प्रयोजनाचा भंग झालेला असल्याने त्या उद्योजकाविरोधात तात्काळ दंडात्मक कारवाई करण्यात यावी तसेच वाटप शर्तीचा भंग झाला असल्यामुळे महामंडळाने याबाबत पुनर्विचार करावा अशी समितीची शिफारस आहे.

प्लॉट विकत घेतल्यानंतर नियमानुसार पाच वर्षांमध्ये कार्यारंभ प्रमाणपत्र एमआयडीसी मार्फत उद्योगपतीला देण्यात येते. त्यानंतर मर्यादित दिवसांच्या कालावधीमध्ये त्याने उद्योग निर्माण करणे बंधनकारक आहे, यासंबंधीची तपासणी करून प्रसंगी नियमानुसार योग्य कारवाई करण्याचे काम महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने गांभीर्याने करणे आवश्यक असते अशी समितीची धारणा आहे तथापि अपेक्षित गांभीर्याने सदरहू काम झालेले नाही, त्यामुळे यामध्ये चालढकल करणाऱ्या अधिकारी व कर्मचारी यांच्यावर कडक कारवाई करण्यात यावी, असे समितीचे मत आहे. महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ क्षेत्रातील भूखंडाचे व्यापारी प्रयोजनाकरिता वर्गीकरण करताना सुस्पष्ट निकष तयार करावे. भूखंडाचे वाटप करताना महामंडळाने भूखंडांच्या वाटपात स्वारस्य असणाऱ्या सर्व संबंधितांपर्यंत त्याची माहिती पोहचण्याकरिता मोठ्या प्रमाणात भूखंडांच्या उपलब्धते विषयी मोठ्या प्रमाणात जाहिरात द्यावी. महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ क्षेत्रातील ८० टक्के जास्त जागा उद्योगपतींना दिली जाते परंतु त्याचा जर वाणिज्यिक वापर होत नसेल तर ही सरळ सरळ शासनाची फसवणूक आहे असे समितीचे स्पष्ट मत आहे. तसेच मध्यवर्ती ठिकाणी असलेला भूखंड महामंडळाने योगी मिडटाऊन हॉटेलला देतांना कोणती पद्धत अवलंबिली होती व याप्रकरणी करण्यात आलेल्या कारवाईची माहिती समितीला तीन महिन्यांच्या आत सादर करण्यात यावी, तसेच महामंडळाचा कारभार पारदर्शी असावा म्हणून प्रत्येक खाते प्रमुखानी त्यात बारकाईने लक्ष घातले पाहिजे, म्हणजे भविष्यात अशी प्रकरणे घडणार नाहीत असे समितीचे मत आहे याचीही दक्षता घ्यावी.

दोन-टाळण्याजोगा खर्च :-

(वैध कालावधीत (व्हॅलिडीटी पिरीअड) निविदेचे अंतिमकरण करता न आल्याने जास्त दराने काम द्यावे लागले.)

३.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००८-०९ च्या प्रकरण क्रमांक ४ मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१८- मध्ये “ टाळण्याजोगा खर्च ” या संदर्भात महालेखाकारांनी, कार्यक्षम कंत्राट व्यवस्थापन पद्धतीत संस्थेच्या आर्थिक हितसंबंधाच्या संरक्षणाकरिता आलेले देकार (ऑफर्स) वैध कालावधीत स्विकारले जातात. निविदा पुन्हा बोलवाव्या लागल्या तर जास्त दराचे देकार येण्याची भीती तर असतेच पण काम पूर्ण करण्यास पण उशीर होतो.

कॉर्पोरेशनने दिलेल्या निविदांच्या लेखापरिक्षेत आढळून आले (नोव्हेंबर, २००८) की, वैध तारखेपुर्वी निविदांना अंतिमरूप देण्यात उशीर होऊन पुन्हा नव्याने निविदा आमंत्रित कराव्या लागल्या व अधिक दराने काम द्यावे लागल्याने टाळण्याजोगा खर्च झाला. लेखापरीक्षेत दृष्टीस आलेल्या दोन प्रकरणांची खाली चर्चा करण्यात आली आहे:

प्रकरण १

कॉर्पोरेशनने नवी मुंबईतील तळोजा औद्योगिक क्षेत्रातील पूर संरक्षण उपाय व स्लॅब नाल्यांच्या (फ्लड प्रोटेक्शन मेझर्स अॅण्ड कंस्ट्रक्शन ऑफ स्लॅब ड्रेन्स) अंदाजे रुपये १.७७ कोटी खर्चाच्या बांधकामासाठी निविदा मागविल्या (सप्टेंबर, २००६) मिळालेल्या दोन निविदा ६ नोव्हेंबर २००६ रोजी उघडण्यात आल्या. एस.सी.ठाकुर अॅण्ड ब्रदर्स (एससीटीबी) यांनी दिलेला रुपये १.६८ कोटींचा देकार (ऑफर) न्यूनतम (लोएस्ट) निघाला. निविदेतील अटीप्रमाणे देकाराची वैधता (व्हॅलिडीटी) निविदा उघडल्यापासून १८० दिवस म्हणजेच ५ मे २००७ पर्यंत होती. कॉर्पोरेशनच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांनी न्यूनतम निविदाकारांस वैध तारखेपुर्वीच काम देण्याची (अवार्ड ऑफ वक्स) शिफारिश (८ डिसेंबर, २००६) केली होती. तथापि, कॉर्पोरेशनच्या अध्यक्षकडून मात्र २२ ऑगस्ट २००७ ला म्हणजे वैधता संपल्यानंतर मंजुरी (अॅप्रूव्हल) मिळाली. मंजुरी देण्यास कुठल्या कारणांमुळे उशीर झाला याची कुठलीही कारणे कागदोपत्री नमूद केलेली आढळली नाहीत कॉर्पोरेशनची वैधता कालावधी वाढविण्याची विनंती (जुलै, २००७) एससीटीबी ने मान्य केली नाही.

वैध तारखेपुर्वी कंत्राटास अंतिमकरण देता न आल्याने ऑक्टोबर, २००७ मध्ये पुन्हा निविदा बोलविण्यात येऊन पुर्वीच्या निविदाकारास, जो ह्यावेळी पण न्यूनतम निघाला, रुपये २.४७ कोटीस काम देण्यात आले. अशा प्रकारे वैध तारखेपुर्वी कंत्राटास अंतिम रूप न दिल्याने पुन्हा निविदा बोलवाव्या लागून जास्त दराने काम ह्यावे लागल्याने रुपये ७८.९६ लाख रुपयांचा टाळता येण्याजोगा खर्च झाला.

प्रकरण २

चाळकेवाडी ते मिरजोळेच्या मध्ये ४५० मी.मी. व्यास जलवाहिनीच्या पुरवठा, बांधकाम आणि जोडणीच्या अंदाजे ४.५३ कोटी खर्चाच्या कामासाठी निविदा बोलविण्यात आल्या होत्या (जानेवारी, २००७). सगळ्यांत कमी म्हणजे रुपये ६.०२ कोटींचा प्रस्ताव जो वाटाघाटीनंतर रुपये ५.८० कोटींपर्यंत कमी झाला, एसएमसी इन्फ्रास्ट्रक्चर प्रा. लि. (एसएमसी) यांच्या कडून प्राप्त झाला होता. निविदापत्रातील अटीप्रमाणे प्रस्तावाची वैधता निविदा उघडल्याच्या दिवसापासून १८० दिवस म्हणजेच ८ सप्टेंबर २००७ पर्यंत होती. कॉर्पोरेशनच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांनी प्रस्ताव स्वीकारण्याची शिफारस १० सप्टेंबर २००७ ला म्हणजे वैधता संपून गेल्यावर केली. अध्यक्षानी यांस १८ ऑक्टोबर २००७ ला मान्यता दिली.

महामंडळाने एसएमसीला वैधता कालावधी वाढविण्याची विनंती केली (नोव्हेंबर, २००७). एसएमसी यांनी पाईपची वाढलेली किंमत - रुपये ८२.८८ लाख - जर वाढवून दिली तरच प्रस्तावाची वैधता वाढवू असे सांगितले. एसएमसीच्या अशा प्रकारच्या अटीमुळे कॉर्पोरेशनने निविदा रद्द केली व फेब्रुवारी, २००८ मध्ये पुन्हा नव्याने निविदा मागविल्या. या वेळी पण एसएमसीचा रुपये ७.७९ कोटींचा प्रस्ताव न्यूनतम ठरला व त्यांना काम सोपविण्यात आले (ऑक्टोबर, २००८). अशा तऱ्हेने वैध तारखेपुर्वी कंत्राटास अंतिम

रूप देता न आल्यामुळे पुन्हा निविदा मागवाव्या लागून जास्त दराने काम द्यावे लागल्याने रुपये १.९९ कोटींचा टाळण्याजोगा खर्च झाला.

व्यवस्थापनाने वरील दोन्ही प्रकरणांत प्रशासकीय कारणांमुळे विलंब झाल्याचे उत्तरात सांगितले (एप्रिल, २००९), पुढे असे पण सांगितले की, निविदा परत मागवाव्या लागू नये या करिता त्यासंबंधातील वेळापत्रकावर बारकाईने लक्ष ठेवले जाईल (क्लोज मॉनिटरिंग) परंतु व्यवस्थापनाने यासंबंधातील नेमकी प्रशासकीय कारणे उघड केली नाहीत व कागदोपत्री त्याविषयी उल्लेख देखील दिसून आला नाही.

वरील दोन्ही प्रकरणांतून कॉर्पोरेशनला दूरदर्शपणाने कृति करण्यात अपयश आल्याचे दिसते ज्याचे अनुसरण न केल्यामुळे रुपये २.७८ कोटींचा टाळता येण्याजोगा खर्च झाला.

प्रकरण ३

लातूर ते औसा औद्योगिक क्षेत्रापर्यंत १५० एमएम बीडाच्या (कास्ट आयरन - सी आय) जलवाहिन्या पुरविणे, टाकणे व जोडण्याच्या कामास कॉर्पोरेशनच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांनी प्रशासकीय मान्यता (अॅडमिनीस्ट्रेटिव्ह अप्रुव्हल- एडीपी) दिली (डिसेंबर, २००५). या कामास तांत्रिक मान्यता (टेक्नीकल सॅक्शन) मुख्य अभियंता, पुणे झोन यांनी निविदा मागविण्यापूर्वी दिली (फेब्रुवारी, २००६) व प्रशासकीय मान्यतेमध्ये जरी १५० मी मी व्यासाच्या सी.आय जलवाहिन्यांचा उल्लेख केला होता तरी तांत्रिक मान्यतेमध्ये २०० एमएम मृदु लोहाच्या माईल्ड स्टील एमएस-जलवाहिन्यांच्या वापराचा उल्लेख करण्यात आला. बांधकामासाठी वापरावयाच्या घटकांच्या (इनपूट मटेरीअल) संबंधीच्या तांत्रिक तपशीलात (स्पेसीफिकेशन) एकसमानतेचा अभाव सुनियोजित नियोजन पद्धती अस्तित्वात नसल्याचे दर्शविते. तांत्रिक मंजूरीच्या आधारे कॉर्पोरेशनच्या विभागाने (डिवीजन) अंदाजे रुपये ३.१३ कोटींच्या खर्चाने काम करण्यासाठी मागविल्या (एप्रिल, २००६) निविदा १२ जून, २००६ रोजी उघडण्यात आली. त्यांची वैधता ११ डिसेंबर २००६ पर्यंत होती. रुद्राणी कंस्ट्रक्शन कंपनी (आर.सी.सी) यांनी दिलेला (जून, २००६) रुपये ३.१२ कोटींचा प्रस्ताव सगळ्यात कमी रकमेचा निघाला. परंतु डिसेंबर, २००५ मध्ये मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांनी १५० मी.मी व्यासाच्या सी. आय जलवाहिन्या वापरण्यास प्रशासकीय मान्यता दिली होती, तर मुख्य अभियंता, पुणे यांची तांत्रिक मंजूरी घेऊन (फेब्रुवारी, २००६) मागविण्यात आलेल्या निविदेमध्ये (एप्रिल, २००६) मात्र २०० मी.मी व्यासाच्या एम.एस जलवाहिन्यांचा वापर करण्याचा उल्लेख होता. २०० मी.मी व्यासाची एम.एस. जलवाहिनी वापरण्याविषयी अंतिम निर्णय कॉर्पोरेशनने १६ जानेवारी २००७ ला म्हणजे एप्रिल, २००६ मध्ये मागविलेल्या निविदांची वैधता संपल्यावर घेतला. न्यूनतम बोलीदाराने नमूद केलेल्या (कोटेड) दराप्रमाणे काम करण्यास नकार दिला, त्यामुळे पुन्हा एकदा त्याच अंदाजित किंमतीस (रुपये ३.१३ कोटी) निविदा मागविण्यात आल्या (जुलै, २००७) व त्याच पार्टीला म्हणजे आरसीसीला त्यांनी नमूद केलेल्या रुपये ४.६८ कोटी या न्यूनतम प्रस्तावास मान्यता देऊन त्यांना काम देण्यात आले (डिसेंबर, २००७). कॉर्पोरेशनने जास्तीच्या

दराचे समर्थन करतांना सांगितले की खर्चाचा अंदाज २००४-२००५ या वर्षाच्या जिल्हा दर सूचीवर (डिस्ट्रीक्ट शेड्यूल ऑफ रेट्स) आधारीत होता, जुलै, २००९ मध्ये रुपये ५.०५ कोटी खर्च करून पूर्ण झाले. कॉर्पोरेशनच्या संचालक मंडळाने नंतर या कामाच्या एडीपीस (प्रशासकीय मान्यतेस) कार्यापरान्त (पोस्ट फॅक्टो) मंजूरी दिली.

अशाप्रकारे प्रशासकीय मान्यतेनंतर (एडीपी) जलवाहिन्यांच्या तांत्रिक तपशीलात बदल केल्याने व सी आय जलवाहिन्यांऐवजी एम.एस जलवाहिन्या वापरण्या संदर्भात निर्णय घेण्यात सहा महिने विलंब झाल्याने न्युनतम प्रस्तावाची वैधता संपून गेली. पुन्हा दुसऱ्यांदा मागविलेल्या निविदेत प्राप्त झालेल्या जास्तीच्या दराने काम द्यावे लागल्याने रुपये १.९३ कोटींचा टाळण्याजोगा खर्च झाला (रुपये ५.०५ कोटी - रुपये ३.१२ कोटी).

व्यवस्थापनाने दिलेल्या उत्तरात (सप्टेंबर, २००९) लेखापरीक्षणातील निरीक्षणांचा स्वीकार करतांना सांगितले की निविदा स्वीकृतीच्या दिलेल्या अधिकारांत (डेलीगेटड पॉवर) सर्व पातळ्यांवर विलंब टाळण्याचे प्रयत्न केले जात आहेत. शिफारस करण्यात येते की :

- आपले आर्थिक हितसंबंध जपण्यासाठी तसेच कामे वेळेत पूर्ण होण्याच्या दृष्टीने कॉर्पोरेशनने कंत्राट व्यवस्थापन पद्धती सुरळीत (स्ट्रीमलाईन) करावी.
- निविदा स्वीकृतीतील विलंब टाळण्यासाठी आवश्यकता भासल्यास योग्य त्या कनिष्ठ पातळ्यांवर (लोअर लेव्हल) कंत्राटे मंजूर करण्याचे अधिकार देऊन जबाबदेय यंत्रणा (अकाउंटॅबिलिटी मॅकेनिझम) उभारावी.
- कॉर्पोरेशनने नियोजन टप्प्यात चांगला समन्वय साधावा व कामांच्या तांत्रिक तपशीलात (स्पेसिफिकेशन्स) गोंधळ होऊ नये यासाठी व्यवस्थापन माहिती यंत्रणा (मॅनेजमेंट इन्फर्मेशन सिस्टीम) बळकट करावयास हवी.

वरील सर्व प्रकरणे शासनास कळविण्यात आली होती (जुलै, २००९), त्यांच्याकडून उत्तर मिळाले नव्हते (डिसेंबर, २००९).

३.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, महामंडळाने नवी मुंबई येथील तळोजा औद्योगिक क्षेत्रातील भूखंड क्र.टी.-२८ येथील स्लॅब नाल्यामुळे पावसाळ्यात निर्माण होणाऱ्या पूरसदृश परिस्थितीवर सुरक्षिततेच्या दृष्टिकोनातून उपाययोजना करण्यासाठीच्या कामाला क्र.अ.अ. सीएचएप/अ.अ./३५०९ अन्वये रु.१,९१,१८,०००/- (नव्वत) व रु. २,१८,८५,७००/- (ढोबळ) इतक्या रक्कमेला प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे. तद्नंतर तांत्रिक मान्यता घेऊन व इतर बाबींची पूर्तता करून रु.१,७६,८४,६१५/- इतक्या अंदाजित किंमतीच्या निविदा मागविण्यात आल्या होत्या. प्रथम मागणीच्या वेळी निविदा देकारासाठी एकच कंत्राटदार अर्हताप्राप्त झाल्याने सक्षम अधिकाऱ्यांमार्फत उपरोक्त कामाची निविदा नामंजूर करण्यात आली.

वरील कामाच्या निविदा द्वितीय मागणी म्हणून पुन्हा मागविण्यात आल्या. मे. एस्.सी.ठाकूर अॅन्ड ब्रदर्स यांनी अंदाजित किंमतीच्या ५.२५ टक्के कमी दराने भरलेली निविदा लघुत्तम दराची होती. उपरोक्त निविदा टी.आर. क्र. ५७९२ ए दिनांक ८ डिसेंबर २००६ अन्वये मा.मंत्री महोदय (उद्योग) यांना सादर करण्यात आली होती. वरील निविदेचा वैध कालावधी दिनांक ५ मे २००७ पर्यंत होता. तथापि, उपरोक्त निविदेची अंतिम मंजूरी दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ रोजी प्राप्त झाली. संबंधित ठेकेदारास उपरोक्त निविदेचा वैध कालावधी दिनांक ३० सप्टेंबर २००७ पर्यंत वाढविण्याची विनंती केली होती. मात्र संबंधित ठेकेदाराने निविदेचा वैध कालावधी दिनांक ३० सप्टेंबर २००७ पर्यंत वाढविण्यास नकार दिला, त्यामुळे ठेकेदाराला उपरोक्त कामाचे कार्यादेश देण्याबाबतची कार्यालयीन प्रक्रिया करता आली नाही. सबब, सक्षम अधिकाऱ्यांची मंजूरी प्राप्त करून नवीन निविदा मागविण्याशिवाय दुसरा कोणताही पर्याय नव्हता.

त्यानंतर वरील अनुषंगाने तृतीय मागणीद्वारे उपरोक्त कामासाठीच्या निविदा पुन्हा मागविण्यात आल्या. मे. ठाकूर इन्फ्राप्रोजेक्टस् प्रा.लि. यांनी अंदाजित किंमतीच्या ३९.४० टक्के अधिक असा न्यूनतम दर दिला होता. सदर निविदेची अंदाजित रक्कम ही महामंडळाच्या २००४-२००५ च्या दरसूची प्रमाणे काढलेली होती. सदर दराची महामंडळाच्या २००७-०८ च्या दरसूची बरोबर तुलना केली असता मे.ठाकूर इन्फ्रा प्रोजेक्टस् प्रा.लि. यांनी दिलेले दर हे ६.२५ टक्के अंदाजित रकमेपेक्षा कमी होते. त्यामुळे त्यांची निविदा महामंडळाने स्वीकृत केली.

सर्व प्रथम (प्रथम मागणी म्हणून) दिनांक १९ मे २००६ रोजी वरील कामाच्या निविदा मागविण्यात आल्या होत्या व तृतीय मागणी दरम्यान म्हणजेच दिनांक ३१ जानेवारी २००८ रोजी उपरोक्त काम संबंधित ठेकेदाराला सोपविण्यात आले. वरील निविदा प्रक्रियेत २० महिन्यांचा कालावधी निघून गेला व त्या कालावधीत वेगवेगळ्या प्रकारची साधनसामुग्री व कामगारांचे दर वाढले गेले. म्हणून मे. ठाकूर इन्फ्रा प्रोजेक्टस् प्रा.लि. यांनी तृतीय मागणी दरम्यान अंदाजित किंमतीच्या ३९.४० टक्के अधिक दराने भरलेली निविदा योग्य वाटल्यामुळे महामंडळाने मंजूर केलेली होती व सदर काम ठेकेदाराने त्याच दराने दिनांक २७ जानेवारी २००९ रोजी पूर्ण केले होते व त्या कामावर एकूण रु.२,४३,७७०/- एवढा खर्च झालेला आहे.

वरील सर्व बाबींचा विचार करता महामंडळाने स्विकृत केलेली ३९.४० टक्के जादा दराची निविदा ही त्या वेळच्या बाजारभावाशी तुलना करता योग्य व वाजवी होती. त्यामुळे महामंडळाकडून उपरोक्त कामासाठी टाळता येण्याजोगा अतिरिक्त खर्च झालेला नाही असे दिसून येते.

प्रकरण क्र. २

● मुख्यालयाने प्रसिद्ध केलेल्या निविदा सूचना क्र.१८ (मुख्यालय क्र. २६) सन २००६-०७ नुसार सदर कामाच्या निविदा मागविण्यात आल्या होत्या. निविदांचा पहिला लिफाफा अधीक्षक अभियंता (कौ), पनवेल यांचे कार्यालयात दिनांक ०५ फेब्रुवारी २००७ रोजी उघडण्यात आला. मुख्य अभियंता (मुख्यालय) यांचेकडून अर्हता प्रपत्रे दिनांक ०६ मार्च २००७ रोजी मंजूर झाली. त्यानुसार निविदेचा दुसरा लिफाफा

दिनांक ०९ मार्च २००७ रोजी अधीक्षक अभियंता (को) यांचे कार्यालयात उघडण्यात आला. अधीक्षक अभियंता (को) यांचे पत्र क्र.१७७ दिनांक ०९ मार्च २००७ नुसार न्यूनतम देकार सादर करणारे मे. एस.एम.सी इन्फ्रास्ट्रक्चर प्रा. लि. यांना नमूद केलेला देकार (३३% जास्त) कमी करणेविषयी पत्र देण्यात आले. कंत्राटदाराने आपला देकार दिनांक १२ मार्च २००७ चे पत्रानुसार १ टक्का कमी केला. कार्यकारी अभियंता (र) यांचेकडून निविदा मंजुरीबाबत शिफारस प्रस्ताव का. टि. क्र.९४ दिनांक २३ मार्च २००७ नुसार अ.अ.(को) यांना पाठविण्यात आला. अधीक्षक अभियंता (को) यांची का.टी.क्र.४५ दिनांक २८ मार्च २००७ नुसार प्रस्ताव मंजुरीसाठी मुख्यालयास मुख्य अभियंता (मु) यांचेकडे सादर करण्यात आला.

मुख्य अभियंता (मुख्या.) यांचे कार्यालयात प्रस्तावाची छाननी केली असता ज्या त्रुटी आढळून आल्या त्यांची पुर्तता करण्याकरीता निविदा दिनांक १० एप्रिल २००७ रोजी अधीक्षक अभियंता (को) यांचे कार्यालयात पाठविण्यात आल्या. निविदा ३३ टक्के जास्त दराने प्राप्त झाली असल्याने व डी आय पाईपच्या किंमतीत ४० टक्के वाढ दाखविण्यात आली असल्यामुळे निविदा परत पाठविण्यात आल्या. अधीक्षक अभियंता (को) यांचे कार्यालयातून सदर निविदा त्रुटीची पुर्तता करण्यासाठी का.अ. (रत्नागिरी) यांचेकडे दिनांक १२ एप्रिल २००७ ला पाठविण्यात आल्या. कार्यकारी अभियंता यांनी दिनांक १८ एप्रिल २००७ ला त्रुटीची पुर्तता करून निविदा परत अधीक्षक अभियंता (को) यांचे कार्यालयात सादर केल्या.

अधीक्षक अभियंता (को) यांचे कार्यालयातून दिनांक २६ एप्रिल २००७ रोजी निविदा मुख्य अभियंता (मुख्या) यांचे कार्यालयात परत सादर करण्यात आल्या. कंत्राटदाराचे दर जास्त आढळून आल्यामुळे कंत्राटदाराला दिनांक २९ मे २००७ रोजी दर कमी करण्याचे पत्र मु.अ.(मुख्या) यांचे कार्यालयातून देण्यात आले. कंत्राटदाराने दिनांक ११ जून २००७ रोजी (दिनांक ०६जून २००७ च्या पत्राने) दर कमी करू शकत नसल्याचे कळविले. कंत्राटदारास परत दिनांक १३ जून २००७ रोजी मुख्य अभियंता (मुख्या) यांचे कार्यालयात दर कमी करण्याकरीता बोलविण्यात आले. मुख्य अभियंता यांचे बरोबर झालेल्या चर्चेनुसार दिनांक २६ जून २००७ रोजी (दिनांक २२ जून २००७ च्या पत्राने) कंत्राटदाराने २ टक्के दर कमी केलेले पत्र दिले. कंत्राटदाराने कमी केलेले दर योग्य नसल्यामुळे परत कंत्राटदारास दर कमी करण्यास सांगण्यात आले.

कंत्राटदाराने दिनांक १० जुलै २००७ रोजी (दिनांक ३० जून २००७ च्या पत्राने) परत २ टक्के दर कमी करण्याचे कळविले. मुख्य अभियंता (मुख्या) यांचे कार्यालयातून निविदा मुख्य लेखा अधिकारी यांचे कार्यालयात दिनांक १८ जुलै २००७ रोजी २८ टक्के जास्त दराने शिफारस करून पाठविण्यात आल्या. लेखा व वित्त विभागाने त्यांच्या दिनांक १३ ऑगस्ट २००७ च्या टिप्पणी अन्वये काही त्रुटीची पुर्तता करण्याचे कळविले. या त्रुटीची पुर्तता मु.अ.(मुख्या) यांचे कार्यालयात दिनांक २७ ऑगस्ट २००८ च्या टिप्पणीने प्रस्ताव लेखा व वित्त विभागास पाठविला. लेखा व वित्त विभागाकडून प्रस्ताव क्र.४४५८

दिनांक १० सप्टेंबर २००७ चे टिप्पणी नुसार मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचेकडे पाठविण्यात आला व अतिरिक्त्या मा. अध्यक्ष, मअविम, यांचेकडून दिनांक १८ ऑक्टोबर २००७ नुसार निविदेस मंजूरी प्राप्त झाली.

मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक विकास मंडळ यांचेकडून मंजूर निविदा दिनांक ०६ नोव्हेंबर २००७ ला मु.का.अ., महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक विकास मंडळ यांचेकडून मु.अ.(मुख्या) यांचे कार्यालयात प्राप्त झाली. दिनांक १४ नोव्हेंबर २००७ ला मंजूर निविदा अधीक्षक अभियंता (को) यांचे कार्यालयातून दिनांक २७ नोव्हेंबर २००७ ला ती निविदा कार्यकारी अभियंता, रत्नगिरी यांचेकडे पाठविण्यात आली. वरील प्रक्रिये दरम्यान निविदा बोलीची/दराची बंधनकारकता मुदत दिनांक ०८ सप्टेंबर २००७ ला संपली म्हणून या कार्यालयाने कंत्राटदारास मुदत वाढविण्यास विनंती केली. सदर पत्राच्या उत्तरात कंत्राटदाराने अतिरिक्त दर रु.७७६.०० प्रति मीटरप्रमाणे रु.८२,९७,६८०.०० वाढवून दिल्यास बंधनकारकता मुदत वाढविणेस संमती दर्शविली.

विभागीय कार्यालयाने शिफारस करून निविदा मंजूरीकरिता पाठविली होती. परंतु निविदाधारकांच्या वाढवून मागितलेल्या रु.८२,९७,६८०/- इतक्या वाढीव रकमेमुळे निविदा मा. मु.का.अ., मअविम यांनी रद्दबातल ठरवून, फेरनिविदा मागविण्यासाठी मंजूरी दिली होती. कारण कंत्राटदाराची सदर मागणी खुल्या स्पर्धेतील बोलीप्रमाणे नव्हती किंवा मूळ निविदा उघडल्यानंतर कंत्राटदाराने तसा विचार केला असावा. निविदा रद्दबातल करतेवेळी फक्त निविदा रद्दबातल करून पुन्हा बोली मागविण्याचा विचार झाला. त्यावेळी दुसऱ्या बोलीच्या वेळी किती दर/बोली येईल व कोणाची येईल याची कोणाला कल्पना येऊ शकत नव्हती. विषयांकित कामासाठी प्रथम मागणीच्या वेळी निविदा धारकाने अतिरिक्त: अंदाजित रकमेच्या २५ टक्के अधिक दराने काम करण्याची तयारी दर्शविली होती. परंतु प्रथम निविदा रद्द झाल्यानंतर दुसऱ्या मागणीच्या वेळेला विषयांकित कामाची निविदा ७१.९१ टक्के अधिक दराने मंजूर करण्यात आली होती.

महालेखाकार यांच्या शेऱ्या नुसार जर विषयांकित काम पहिल्या मागणीच्या वेळी निविदा विधी ग्राह्य कालावधीमध्येच मंजूर झाल्या असत्या, तर दुसऱ्या मागणीच्या वेळेला स्वीकृत दरानुसार (७१.९१ टक्के जादा दर) रु.१,१६,२२,०८७/- इतका वाढीव खर्च टाळता आला असता. परंतु प्रथम मागणीची निविदा मंजूर प्रक्रियेसाठी लागलेला कालावधी व निविदा धारकासोबत दर कमी करण्यासाठी केलेल्या वाटाघाटीमुळे सदर कामाची निविदा विधी ग्राह्य कालावधी संपला होता. त्यावेळी निविदा धारकाने अतिरिक्त दर रु.७७६/- प्रति मी. प्रमाणे रु.८२,९७,६८०/- वाढवून देण्याची मागणी केली होती. करीता प्रथम मागणीची निविदा रद्दबातल करून फेर निविदा काढावी लागली.

विषयांकित काम पहिल्या मागणीच्या वेळी निविदा विधीग्राह्य कालावधीमध्येच मंजूर झाल्या असते तर त्यावेळी अचानक झालेल्या भाववाढीमुळे कंत्राटदार निविदेच्या दरानुसार काम पूर्ण करू शकेल

याची शाश्वती देता आली नसती. तसेच काम पूर्ण करण्याचा कालावधी लक्षात घेता कंत्राटदारास सुमारे रु. ३२.५० लक्ष इतकी रक्कम भाववाढ फरकापोटी द्यावी लागली असती.

विषयांकित कामाची अंदाजित रक्कम पाहता त्याचे मंजुरीचे अधिकार मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ यांना होते. तथापि, मंजुरीसाठी झालेला विलंब हा महामंडळाच्या वेगवेगळ्या कार्यालयांमध्ये निविदा मंजुरी प्रक्रियेत झाला आहे. महामंडळाच्या प्रचलित कार्यप्रणालीप्रमाणे तसेच एम.पी.डब्ल्यू.ए. च्या मार्गदर्शन तत्त्वानुसार, त्यावेळच्या परिस्थितीनुसार निविदा रद्द करून फेरनिविदा मागविण्यात आल्या, त्यामुळे त्यात कोणतीही अनियमितता दिसत नाही. वरील सत्यता लक्षात घेता लेखा परिक्षण शेरा रद्द करावा अशी विनंती करण्यात येत आहे.

प्रकरण क्र. ३

● महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने औसा येथे ८० हेक्टर क्षेत्रावर औद्योगिक क्षेत्र स्थापन केले आहे. प्रशासकीय मंजुरीसाठीचा प्रस्ताव हा साधारणतः ढोबळमानाने तयार करण्यात येतो व त्याप्रमाणे अतिरिक्त लातूर औद्योगिक क्षेत्रातील जलशुद्धीकरण केंद्र ते औसा औद्योगिक क्षेत्रपर्यंत १५० मी.मी. व्यासाची बीडाची जलवाहिनी पुरविणे, टाकणे व जोडणे या कामास मुख्य अभियंता/पुणे/प्र.म./६५ सन २००५-२००६ अन्वये रु.३६६.०० लक्ष (नक्त) व रु.४२१.०० लक्ष (टोक) एवढ्या रकमेस प्रशासकीय मंजुरी प्रदान करण्यात आलेली आहे. दरम्यानच्या काळात औसा औद्योगिक क्षेत्रातील सर्व भूखंडांचे वाटप करण्यात आले व पाणीपुरवठ्याची गरज लक्षात घेता जलवाहिनीचा मितव्ययी व्यास हा सविस्तर तांत्रिक प्राचल (Technical Parameters) गृहित धरून काढण्यात आला व त्या आधारे सविस्तर अंदाजपत्रक तयार करण्यात आले. त्यानुसार असे निदर्शनास आले की, १५० मी.मी व्यासाची बिडाची जलवाहिनी टाकण्यासाठी रु.३४२.७७ लक्ष एवढा खर्च येतो. तथापि, २०० मी.मी व्यासाची मृदूपोलादी जलवाहिनी टाकण्यासाठी रु.२९७.४८ लक्ष एवढा खर्च अपेक्षित आहे. यावरून असे सिद्ध झाले की १५० मी.मी व्यासाच्या बिडाच्या जलवाहिनी पेक्षा २०० मी.मी व्यासाची मृदूपोलादी जलवाहिनी टाकणे आर्थिक व तांत्रिकदृष्ट्या व्यवहार्य आहे.

या अनुषंगाने २०० मी.मी व्यासाची मृदूपोलादी जलवाहिनी पुरविणे, टाकणे व जोडणे या कामाचे सविस्तर अंदाजपत्रक तयार करण्यात आले व त्यास मुख्य अभियंता, पुणे यांनी त्यांचे कार्यालयीन नोंदवही बाब क्र.१० माहे फेब्रुवारी, २००६ अन्वये रु.३,२८,४१,३९७.०० (नक्त) एवढ्या रकमेस तांत्रिक मंजुरी प्रदान केली. एकसमयावच्छेदकरून (Simultaneously) १५० मी.मी व्यासाच्या बिडाच्या जलवाहिनीएवजी २०० मी.मी व्यासाची मृदूपोलादी जलवाहिनी वापरण्याचा प्रस्ताव सादर करण्यात आला. सदर बाबतीत प्रदिर्घ चर्चेनंतर डी.आय/सी.आय किंवा मृदूपोलादी जलवाहिनीच्या वापराबाबत स्पष्टपणे धोरण आखण्याबाबत व श्री. डोमकुंडवार (सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण) यांना अभिप्राय मागवून प्रश्न निकाली काढण्याबाबत आदेश देण्यात आले. त्या अनुषंगाने मुख्य अभियंता (मुख्यालय), मऔविम, मुंबई यांनी

पत्र क्र.२००८, दिनांक १३ नोव्हेंबर २००६ अन्वये श्री. डोमकुंडवार यांना कळविले परंतु त्यांचेकडून कोणत्याही प्रकारचे उत्तर प्राप्त झाले नाही. सबब या बाबत महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडे उपलब्ध असलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार अंतिमतः या निर्णयाप्रत पोहचण्यात आले की, औद्योगिक क्षेत्राबाहेरील पाणीपुरवठा योजनेसाठी डी.आय किंवा सी.आय किंवा मृदूपोलादी उदंचन जलवाहिनीच्या वापराबाबत शिफारस करण्यात यावी. परंतु या तिन्ही जलनलिकेपैकी सर्वात स्वस्त जलनलिका वापरण्यात यावी.

सदर प्रकरणी असे निदर्शनास आले की, डी.आय. किंवा सी.आय. जलनलिकेच्या तुलनेत २०० मी.मी व्यासाची मृदूपोलादी जलनलिका ही सर्वात मितव्ययी ठरते म्हणून त्यास मंजुरी प्रदान केलेली आहे. इतर खात्यासोबतचा पत्रव्यवहार व निर्णय या प्रशासकीय मंजूरीच्या विचलनास मंजुरी देण्यास उशीर झाला व पर्यायाने कार्यारंभ आदेश देण्यात येऊ शकला नाही. दरम्यानच्या काळात निविदेतील (पहिली मागणी) विधीग्राह्यता संपली व संबंधित कंत्राटदाराने त्यांनी दिलेली विधीग्राह्यता वाढवून देण्यास नकार दिला.

सदरील वस्तुस्थितीवरून असे स्पष्ट होते की, या प्रकरणामध्ये सर्वात मितव्ययी दराचे पाईप वापरणे (२०० मी.मी व्यासाचे मृदूपोलादी) हा मुख्य उद्देश होता व त्यासाठी प्रशासकीय मंजूरीमधील विचलनास निविदा मंजूरीपूर्वी मान्यता घेणे हेही त्याचवेळी अत्यावश्यक होते. या सर्व घटनाक्रमामध्ये वेळेचा व्यय झाला व निविदेची विधीग्राह्यता समाप्त झाली आणि कंत्राटदाराने त्यांनी केलेल्या मागणीप्रमाणे काम करण्यास असमर्थता दर्शविली.

यानंतर निविदा सूचना क्र.१६ सन २००७-२००८ अन्वये निविदा (दुसरी मागणी) मागविण्यात आली आणि तीन कंत्राटदारांनी सहभाग नोंदविला त्यापैकी दोन कंत्राटदार हे अर्हताप्राप्त झाले व योगायोगाने मे. रुद्राणी कन्स्ट्रक्शन कं., औरंगाबाद हेच सर्वात कमी दर असलेले कंत्राटदार ठरले. दुसऱ्या मागणीमध्ये त्यांनी अंदाजित दरापेक्षा ४९.५०% अधिक दराने निविदेचे दर भरले. सदरील दराशी तेंव्हाच्या मऔविमच्या प्रचलित दरसूचीमधील (सन २००७-२००८) दराशी तुलना केली असता हे दर ५.८०% कमी असल्याचे निदर्शनास आले आणि त्यास दिनांक ६ नोव्हेंबर २००७ अन्वये मंजुरी प्रदान केली. सबब सदर निविदेची पहिली मागणी ऑगस्ट २००६ मध्ये व दुसरी मागणी ऑगस्ट २००७ मध्ये म्हणजेच १२ महिन्यांच्या कालखंडाने मागविण्यात आलेल्या असून दरम्यानच्या काळात लोखंडाच्या बाजारभावात मोठी वाढ झाली. प्रशासकीय मंजूरीच्या विचलनासाठीच्या मंजूरीसाठीचा कालव्यय व दरम्यानच्या काळातील बाजारभावामधील वाढ झालेली मोठी तफावत लक्षात घेता ४९.५०% अधिक दराने म्हणजेच प्रचलित मऔविम दरसूचीशी तुलना करता ५.८०% कमी दराने निविदा मंजुरी ही संयुक्तीक व रास्त होती.

सदर कामावर (माहे जुलै, २०१० अखेर) रु. ४९८.५८ लक्ष एवढा खर्च झालेला असून जुलै, २००९ मध्ये काम पूर्ण झालेले आहे. लेखापरीक्षणात केलेल्या शिफारशीबाबत महामंडळ योग्य ती दखल घेईल.

निविदा मंजुरीमध्ये होणारा विलंब टाळण्यासाठी व पाणीपुरवठा योजनेसाठी जलवाहिनी टाकताना काय उपाययोजना करावी याबाबत परिपत्रके जारी करण्यात आली आहेत.

वरील वस्तुस्थिती लक्षात घेऊन हा शोरा बंद करण्यात यावा.

३.३ सदर बाब महामंडळाच्या अखत्यारितील आहे. त्यावर शासनाचे अभिप्राय नाहीत.

३.४ या प्रकरणी समितीला उद्योग, ऊर्जा व कामगार (उद्योग) विभाग, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २२ मे २०१४ रोजी उद्योग विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. ४.१८ मध्ये टाळण्याजोगा खर्च या आक्षेपासंदर्भात विचारले असता, महामंडळाचे प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, महामंडळाने नवी मुंबई येथील तळोजा औद्योगिक क्षेत्रात स्लॅब नाल्यामुळे पावसाळ्यात निर्माण होणाऱ्या पूर सदृश परिस्थितीवर सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून उपाययोजना करण्यासाठीच्या कामाला प्रशासकीय मान्यता दिली. त्यानंतर तांत्रिक मान्यता देऊन निविदा मागविण्यात आल्या. प्रथम मागणीच्यावेळी निविदा देकारासाठी एकच कंत्राटदार अर्हता प्राप्त झाल्याने या कामाची निविदा नामंजूर करण्यात आली. त्यानंतर कामाच्या निविदा द्वितीय मागणी म्हणून पुन्हा मागविण्यात आली.

त्यावर समितीने पुढे प्रथम निविदा ज्या कंत्राटदाराची आली होती, त्याच कंत्राटदाराची दुसरी निविदा आली होती काय अशी विचारणा केली असता, महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी त्यास होकारार्थी उत्तर देऊन द्वितीय मागणी म्हणून निविदा मागविण्यात आल्या होत्या. मे.एस.सी.ठाकूर अँड ब्रदर्स यांची लघुत्तम दराची निविदा होती. सदर निविदा विभागाच्या मंत्र्यांना सादर करण्यात आली होती. ह्या निविदेचा वैध कालावधी दिनांक ५ मे २००७ पर्यंत होता. मात्र निविदेस अंतिम मंजुरी दिनांक २२ ऑगस्ट २००७ रोजी प्राप्त झाली. संबंधित ठेकेदारास उपरोक्त निविदेचा वैध कालावधी दिनांक ३० सप्टेंबर २००७ पर्यंत वाढविण्याची विनंती केली होती. परंतु ठेकेदाराने त्यास नकार दिल्यामुळे त्या ठेकेदारास कामाचे कार्यादेश देण्याबाबतची प्रक्रिया करता आली नाही. त्यानंतर पुन्हा तृतीय मागणीद्वारे सदर कामाकरिता निविदा पुन्हा मागविण्यात आल्या. मे. ठाकूर इन्फ्राप्रोजेक्ट्स प्रा.लि. यांनी अंदाजित किंमतीच्या ३९.४० टक्के अधिक असा न्यूनतम दर दिला होता. सदर निविदेची अंदाजित रक्कम ही महामंडळाच्या सन २००४/२००५ च्या दरसूचीप्रमाणे काढलेली होती. सदर दराची महामंडळाच्या २००७-२००८ च्या दरसूची बरोबर तुलना केली असता मे.ठाकूर इन्फ्रा. प्रोजेक्ट्स प्रा. लि. यांनी दिलेले दर हे ६.२ टक्के अंदाजित रकमेपेक्षा कमी असल्याने त्यांची निविदा महामंडळाने स्वीकृत केली आहे.

सदर निविदेची अंदाजित रक्कम महामंडळाच्या २००४-२००५ च्या दरसूचीप्रमाणे काढलेली असताना संबंधित कंपनीला कालमर्यादा वाढवून न देण्याची कारणे काय, तसेच निविदा काढतांना पहिल्या, दुसऱ्या निविदेमध्ये अंतर किती होते या समितीच्या प्रश्नावर खुलासा करतांना महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी, १८० एचबी ७९४-३

दिवसांची कालमर्यादा असते. पहिली निविदा दिनांक २४ जुलै २००६ रोजी काढण्यात आली असून दुसरी निविदा दिनांक ६ नोव्हेंबर २००६ रोजी काढण्यात आली. असा खुलासा समितीपुढे केला.

प्रकरण २, चाळकेवाडी ते मिरजोळेच्या मध्ये ४५० मी.मी.व्यास जलवाहिनीच्या कामासंबंधी महालेखाकार यांनी घेतलेल्या आक्षेपासंदर्भात समितीने विचारणा केली असता, महामंडळाचे मुख कार्यकारी अधिकारी यांनी असा खुलासा केला की, निविदा उघडल्याच्या दिवसापासून १८० दिवसांपर्यंत निविदेचा वैध कालावधी असतो. काही निविदा स्वीकारण्याची प्रक्रिया १८० दिवसांत पूर्ण होत नाही, त्यामुळे कॉन्ट्रॅक्टरला मुदत वाढवून दिली जाते. दर सारखेच राहात नसल्यामुळे मुदत वाढविल्यावर ते जास्त वाटतात. म्हणून निविदेस मुदत वाढवून दिली जात नाही. त्यामुळे मग नवीनच निविदा काढावी लागते.

उपरोक्त बैठकीत मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ यांनी आश्वासन दिल्यानुसार समितीस खालीलप्रमाणे लेखी माहिती पुरविण्यात आली :-

१. तळोजा औद्योगिक क्षेत्र.. पुर संरक्षण उपाय.. मे. ओनस कॉनिंग अँड कन्स्ट्रक्शन कंपनी जवळचा नाला वळवणे व प्लॉट क्र. टि २८ जवळ नाल्यावर स्लॅब ड्रेन बांधणे. (दुसरी मागणी)

२. रत्नागिरी येथील जलशुद्धीकरण केंद्र ते मिरजोळे साठवण टाकीपर्यंतची ४५० मि.मी व्यासाची डी.आय. शुद्ध जलवाहिनी पुरवठा करणे, टाकणे, जोडणे व कार्यान्वित करणे.

३. औसा औद्योगिक क्षेत्र... (कायमस्वरूपी पाणीपुरवठा योजना).. २०० मि. मी. व्यासाची मुदुपोलादी जलवाहिनी पुरविणे, टाकणे व जोडणे.

निविदा मंजूरीच्या घटनाक्रमांचा तक्ता सोबत जोडला आहे.

कामाचे नांव :- तळोजा औद्योगिक क्षेत्र. पुर संरक्षण उपाय..

मे. ओनस कॉनिंग अँड कन्स्ट्रक्शन कंपनी जवळचा नाला वळवणे व प्लॉट क्र. टि २८ जवळ नाल्यावर स्लॅब ड्रेन बांधणे.

अ.क्र.	कार्यालयाचे नाव	आवक दिनांक	जावक दिनांक	कालावधी दिवसात	शेरा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१	कार्यकारी अभियंता, मऔविम, अलिबाग विभाग.	०६/११/२००६	०७/११/२००६	१	
२.	अधीक्षक अभियंता, मऔविम, कोंकण मंडल, पनवेल.	०७/११/२००६	०८/११/२००६	१	

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
३	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मऔविम, मुंबई.	०९/११/२००६	१५/११/२००६	६	
४	मुख्य लेखाधिकारी, मऔविम, मुंबई	१५/११/२००६	२३/११/२००६	८	
५	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मऔविम, मुंबई.	२३/११/२००६	०१/१२/२००६	८	
६	मुख्य लेखाधिकारी, मऔविम, मुंबई	०१/१२/२००६	०८/१२/२००६	७	
७	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	०८/१२/२००६	०८/१२/२००६	१	
८	विधीग्राह्य कालावधी	०५/०५/२००७			
९	निविदा मंजूरीचा दिनांक	१८/१२/२००६	२२/०८/२००७	२५७	

कामाचे नाव :- रत्नागिरी येथील जलशुद्धीकरण केंद्र ते मिरजोळे साठवण टाकीपर्यंतची ४५० मी.मी. व्यासाची डी. आय. शुद्ध जलवाहिनी पुरवठा करणे, टाकणे, जोडणे व कार्यान्वित करणे.

अ.क्र.	कार्यालयाचे नाव	आवक दिनांक	जावक दिनांक	कालावधी दिवसात	शेरा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१	कार्यकारी अभियंता, मऔविम, रत्नागिरी विभाग.	०९/०३/२००७	२३/०३/२००७	१४	
२	अधीक्षक अभियंता, मऔविम, कोंकण मंडल, पनवेल.	२३/०३/२००७	२८/०३/२००७	५	
३	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मऔविम, मुंबई.	२९/०३/२००७	१८/०७/२००७	१११	कंत्राटदाराला दर कमी करण्याबाबत दिनांक २९/०५/२००७ रोजी पत्र दिले व कंत्राटदाराने दिनांक ०६/०६/२००७ रोजीच्या पत्रान्वये दर कमी करण्यास असमर्थता दर्शविली.

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
४.	मुख्य लेखाधिकारी, मऔविम, मुंबई ते मुख्य अभियंता (मुख्या.) मऔविम.	१९/०७/२००७	१०/०८/२००७	२२	लेखा व वित्त विभागाकडून प्रस्ताव मुख्य अभियंता (मुख्या.) यांच्याकडे त्रुटीची पूर्तता करण्यकारीता पाठविण्यात आला.
५	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मऔविम, मुंबई ते मुख्य लेखाधिकारी, मऔविम, मुंबई.	१०/०८/२००७	२७/०८/२००७	१७	त्रुटीची पूर्तता करून प्रस्ताव मुख्य अभियंता (मुख्या.)यांच्याकडून लेखा व वित्त विभागाकडे पाठविण्यात आला.
६	मुख्य लेखाधिकारी, मऔविम, मुंबई.	२७/०८/२००७	१०/०९/२००७	१४	
७	विधीग्राध्य कालावधी	०८/०९/२००७			
८	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	१०/०९/२००७	१०/०९/२००७		
९	निविदा मंजूरीचा दिनांक	१०/०९/२००७	०६/११/२००७	५७	

कामाचे नाव:- औसा औद्योगिक क्षेत्र... (कायमस्वरूपी पाणीपुरवठा योजना) २०० मी. मी. व्यासाची मृदुपोलादी जलवाहिनी पुरविणे, टाकणे व जोडणे.

अ.क्र.	कार्यालयाचे नाव	आवक दिनांक	जावक दिनांक	कालावधी दिवसात	शेरा
१	कार्यकारी अभियंता, मऔविम, लातूर विभाग.	१२/०७/२००६	२५/०७/२००६	१३	
२	अधीक्षक अभियंता, मऔविम, औरंगाबाद मंडल.	२६/०७/२००६	०९/०९/२००७	१६३	प्रशासकीय मंजूरीत १५० मि. मी. व्यासाची डी.आय. पाईपलाईन असल्याने व निविदा

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
					२०० मि.मी. व्यासाच्या मुदुपोलादी पाईप धरुन काढण्यात आल्याने या बदलाच्या प्रस्तावास खालीलप्रमाणे कालावधी लागला आहे.
	निविदेची विधीग्राह्यता	११/१२/२००६			
	पाईप बदलण्याच्या प्रस्तावाचा घटनाक्रम				
१	मुख्य अभियंता, मऔविम, पुणे.	२०/०२/२००६			पाईप बदलाचा प्रस्ताव मुख्य अभियंता, पुणे यांनी लेखा व वित्त विभाग, मुंबई यांच्याकडे पाठविला.
२	मुख्य लेखा अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	२१/०२/२००६	०६/०३/२००६	१५	मुख्य लेखा अधिकारी यांचेकडून मुख्य अभियंता, पुणे यांच्या प्रस्तावाबाबत काही मुद्द्यांचा खुलासा मागविण्यात आला.
३.	मुख्य अभियंता, मऔविम, पुणे.	०८/०३/२००६	२२/०३/२००६	१४	मुख्य अभियंता, पुणे यांनी प्रस्ताव अधीक्षक अभियंता, औरंगाबाद यांच्याकडे खुलासा मागविण्यासाठी पाठविला.
४	अधीक्षक अभियंता, मऔविम, औरंगाबाद मंडळ.	२७/०३/२००६	१३/०४/२००६	१६	लेखा व वित्त विभाग, मुंबई यांनी उपस्थित केलेल्या मुद्द्यांचा खुलासा अधीक्षक अभियंता, औरंगाबाद यांनी मुख्य अभियंता, पुणे यांच्याकडे सादर केला.

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
५	मुख्य अभियंता, मऔविम, पुणे.	१८/०४/२००६	२०/०४/२००६	२	मुख्य अभियंता, पुणे यांनी सदर खुलासा मुख्य लेखा अधिकारी, मऔविम, मुंबई यांच्याकडे पाठविला.
६.	मुख्य लेखा अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	२१/०४/२००६	०१/०६/२००६	४०	मुख्य लेखा अधिकारी, मुंबई यांनी प्रस्ताव मुख्य अभियंता (मुख्या.), मुंबई यांच्याकडे अभिप्रायासाठी पाठविला.
७	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मऔविम, मुंबई.	०१/०६/२००६	२७/०६/२००६	२६	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मुंबई यांनी प्रस्तावाबाबत अभिप्राय दिले.
८	मुख्य लेखा अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	२८/०६/२००६	१३/०७/२००६	१५	
९	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	१३/०७/२००६	१३/०७/२००६	—	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मऔविम यांनी तांत्रिक मुद्याबाबत स्पष्ट अभिप्राय मागविले.
१०	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मऔविम, मुंबई.	१४/०७/२००६	१४/०९/२००६	६०	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मुंबई यांनी तांत्रिक मुद्याबाबत अभिप्राय सादर केले.
११	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	१५/०९/२००६	१५/०९/२००६	—	

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१२	मुख्य लेखा अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	१८/०९/२००६	१०/१०/२००६	२२	मुख्य लेखाधिकारी, मऔविम यांनी प्रस्तावाबाबत अभिप्राय मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांना सादर केले.
१३	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	११/१०/२००६	११/१०/२००६	—	प्रस्ताव मुख्य अभियंता (मुख्या.) मुंबई यांच्याकडे महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांच्याकडून पाईपलाईन संबंधी मार्गदर्शन मागविण्यासाठी पाठविला.
१४	मुख्य अभियंता (मुख्या.), मऔविम, मुंबई.	१८/१०/२००६	१५/०१/२००७	८७	मुख्य अभियंता (मुख्या.) मुंबई यांनी पत्र क्र.२००८ दिनांक१३/११/२००६ नुसार महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून अभिप्राय मागविले. परंतु, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणकडून अभिप्राय प्राप्त झाले नाहीत. तथापि, २०० मि.मी. व्यासाची मृदु पोलादी जलवाहिनी टाकण्याच्या प्रस्तावाला पुनश्च: शिफारस करण्यात आली.
१५	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मऔविम, मुंबई.	१५/०१/२००७	१६/०१/२००७	१	पाईप बदलाच्या प्रस्तावास मंजूरी प्राप्त.

३.५ अभिप्राय व शिफारस :-

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या कामकाजा-संदर्भात सन २००८-०९ या वर्षाच्या वाणिज्यिक अहवालातील परिच्छेद क्रमांक ४.१८ मधील प्रकरण-१-नवी मुंबई अंतर्गत तळोजा औद्योगिक क्षेत्रातील नाल्याच्या कामासाठी रु. २.४७ कोटी, प्रकरण-२ चाळकेवाडी ते मिरजोळे मध्ये ४५० मि.मी.व्यासाच्या जलवाहिनी जोडणीसाठी रु. ७.७९ कोटी तसेच प्रकरण-३, लातूर ते औसा औद्योगिक क्षेत्रापर्यंत १५० एमएम बीडाच्या जलवाहिनी जोडणीसाठी रु. ३.१२ कोटी रुपयांचा वाढीव कामासाठी मंजुरी विलंबाने घेतल्याबाबत आक्षेप घेतलेले आहेत सदर तीनही प्रकरणांतील निविदा त्या उघडल्याच्या दिनांकापासून १८० दिवसांसाठी वैध होत्या. त्यांच्या वैधता कालावधीमध्येच त्यास मंजुरी देणे आवश्यक होते. तथापि, त्यास वैधता कालावधी संपल्यानंतर मंजुरी प्राप्त झाली होती. त्या मंजुरीस झालेल्या विलंबाबाबत लेखीकारणांचा कोठेही उल्लेख नसल्यामुळे त्यांच्या वैधता कालावधी वाढविण्याची विनंती (एस.सी.टी.बी.) ने अमान्य केल्याने पुनः नव्याने निविदा काढव्या लागल्या, त्यामुळे महामंडळास या तीनही प्रकरणी अनुक्रमे रुपये ७९ लाख, रुपये १.९९ कोटी तसेच रुपये १.९३ कोटी एवढा वाढीव खर्च करावा लागला होता. याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर साक्ष घेताना समितीस असे दिसून आले की, याप्रकरणी महामंडळ व्यवस्थापकाने वरील तीनही प्रकरणात विलंब झाल्याचे मान्य केले आहे. त्यामुळे महामंडळ व विभागाने मंजूर करण्यात येणाऱ्या निविदा उघडल्याच्या दिवसापासून १८० दिवसांपर्यंत निविदेचा जो वैध कालावधी असतो या कालावधीमध्ये कंत्राटदारास मुदतवाढ न देता प्रक्रिया पूर्ण करावी व त्यासाठी होणारा विलंब/ दिरंगाई टाळावी जेणेकरून फेरनिविदा काढणे तसेच जास्तीच्या खर्चास मंजुरी देणे यासारखे प्रकार भविष्यात टाळता येतील व शासनाच्या व महामंडळाच्या महसुलाची बचतही होईल. आणि भविष्यात असे प्रकार घडू नयेत यासाठी संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांचेवर जबाबदारी निश्चित करण्यात यावी. जेणेकरून महामंडळाचे आर्थिक नुकसान होणार नाही. तसेच निविदा मंजुरीचा कालावधी कायम करण्यात यावा जेणेकरून असे प्रकार घडणार नाहीत. या प्रकरणी अद्यापपर्यंत कोणती कारवाई करण्यात आली याबाबतची माहिती समितीस तीन महिन्यांच्या आत सादर करावी, अशी समिती शिफारस करीत आहे.

“ महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोग ”

(सन २००९-२०१०)

एक - समंत्रना कामाचे अनियमित प्रदान :-

(पारदर्शक बोली प्रक्रियेचा अवलंब न करता कन्सलटन्सीचे कंत्राट खाजगी संस्थेला जास्त दराने प्रदान केल्यामुळे कन्सलटन्सी आकाराचे रु. ९.६६ कोटीचा अनियमित खर्च केला होता.)

४.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या प्रकरण क्रमांक ३ मध्ये परिच्छेद क्रमांक ३.२१- मध्ये “ समंत्रना कामाचे अनियमित प्रदान ” या संदर्भात महालेखाकारांनी असे अभिप्राय व्यक्त केले की, महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग (आयोग) मुख्य कामात वीज दरांचे सुसुत्रीकरण राज्यातील विद्युत निर्मिती, पारेषण व वितरण याविषयांशी संबंधित प्रकरणावर सल्ला देणे व परवाने जारी करणे इत्यादीचा समावेश होता. आयोग त्याच्यापुढे आलेल्या प्रकरणांवर निर्णय देण्यासाठी आपल्या मदतीकरिता प्रत्येक प्रकरणानुसार सल्लागाराच्या वेगवेगळ्या संस्थांची नेमणूक करीत असे. परंतु आयोगाने दैनंदिन कामात आयोगाच्या मदतीसाठी सल्लागार संस्थेस ठराविक काळासाठी नेमण्याचा निर्णय घेतला (जुलै, २००५). याचे कारण आयोगाच्या कामात झालेले बदल असल्याचे सांगण्यात आले.

आयोगाच्या नियमांनुसार [महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग (शर्ती व अटी नियमन, २००४), कन्सलटंट नियुक्तीबाबत] दर्जा व खर्चाच्या आधारावर आयोगाने वितरित केलेल्या विनंती प्रस्तावाच्या संदर्भात निविदाकारांनी देकार द्यावयास हवे होते. सल्लागार संस्थेबरोबर औपचारिक करार करणे पण आवश्यक होते. परंतु आयोगाने विस्तृत प्रसिद्धी न देता पारदर्शकपणे स्पर्धात्मक देकार मागविले नाहीत. तसेच संभाव्य निविदाकारांना पारदर्शकपणे व ठळकपणे विनंती प्रस्ताव वितरित केले नाही. आयोगाने दोन संस्थांबरोबर डेलाईट टच तोहमातू (डीटीटी) आणि आयसीआरए मॅनेजमेंट कन्सल्टिंग सर्व्हिसेस मर्यादित (आयमॅक्स) यांच्याकडून आयोग बऱ्याच काळापासून वेगवेगळ्या प्रकरणात तांत्रिक साहाय्य घेत असे व सल्लागाराच्या दीर्घकालीन नेमणुकीविषयी चर्चा (१ जुलै, २००५) केली. चर्चेवर आधारित या दोन्ही संस्थांनी सादर केलेले प्रस्ताव आयोगाच्या अध्यक्षांनी जुलै, २००५ मध्ये फेटाळून लावले होते. आयमॅक्सचा प्रस्ताव बरोबर महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित/वार्षिक महसूल आवश्यकतेच्या (एआरआर) कामात व्यस्त असल्याच्या कारणावरून नाकारण्यात आला. डीटीटीचा प्रस्ताव (२००६-०७, २००७-०८ आणि २००८-०९ या वर्षात डीटीटीने दिलेले दर अनुक्रमे रु. ५२०००, रु. ५६,५०० व रु. ६२,२०० प्रति दिन होते व आयसीआरएने रु. १२.५० लाख हा दर दिला होता.) त्यांच्या व्यावसायिक मनुष्यबळ कमी असल्याच्या कारणावरून फेटाळण्यात आला होता.

अशाप्रकारे, दोन्ही संस्थांद्वारा प्रस्तुत प्रस्ताव फेटाळले गेल्यानंतर या दोन्ही (आयमॅक्स व डीटीटी) संस्थांमधून प्रत्येकी दोन अधिकाऱ्यांनी नोकरीचा राजीनामा देऊन १२ ऑगस्ट, २००५ रोजी भागीदारी संस्था स्थापन केली व सदरहू भागीदारी संस्था भारतीय भागीदारी कायदा, १९३२ खाली २९ नोव्हेंबर, २००५ ला नोंदविण्यात आली. सदरहू भागीदारी संस्थेचे खाजगी मर्यादित कंपनीत सप्टेंबर, २००६ मध्ये रूपांतर करण्यात आले. एबीपीएसआयए प्रायव्हेट मर्यादित (एबीपीएसआयए) या कंपनीने १६ ऑगस्ट, २००५ रोजी स्वतः होऊन तांत्रिक व आर्थिक देकार दिला. देकाराची आर्थिक वैधता १५ सप्टेंबर, २००५ पर्यंत होती. एबीपीएसआयएने तीन वर्षांकरिता रु. २.७९ कोटी मागितले होते हा देकार प्रति व्यक्ती प्रति दिन दरावर आधारित होता. डीटीटीने दिलेल्या प्रस्तावापेक्षा एबीपीएसआयएने दिलेला प्रस्ताव रु. ३५.९५ लाखाने

महागडा होता. आयोगाने एबीपीएसआयएच्या दरांची डीटीटीने दिलेल्या प्रस्तावाशी तुलना/वाटाघाटी न करता किंवा एबीपीएसआयएला डीटीटीच्या दरांशी बरोबरी करण्यास सांगितले नाही. एबीपीएसआयएचे दर रास्त असल्याचे समर्थन करित आयोगाच्या आर्थिक हितसंबंधांची पर्वा न करता सल्लागार सेवेचे काम एबीपीएसआयएला दिले गेले. अशाप्रकारे दिलेल्या कामात पारदर्शकतेचा अभाव होता. कारण स्पर्धात्मक निविदा न बोलविता पुरेशी प्रसिद्धी न देता एबीपीएसआयए या कंपनीला काम देण्यात आले. आयोगाने एबीपीएसआयए बरोबरच्या कंत्राटास ऑक्टोबर, २००८ मध्ये एक वर्षाची व डिसेंबर, २००९ मध्ये जास्त मनुष्यबळासहीत मुदतवाढ दिली होती.

अशाप्रकारे, सल्लागार सेवेचे कंत्राट एका संस्थेला (एबीपीएसआयए) पाच वर्षे कालावधीसाठी त्यांनी मागितलेल्या दराने, दरांच्या वाजवी व अवाजवीपणाची खातरजमा न करता दिले गेले. सप्टेंबर, २००५ ते मार्च, २०१० या कालावधीत आयोगाने सल्लागार सेवेवर सेवा कर व शैक्षणिक उपकरांसहीत एकूण रुपये ९.६६ कोटी खर्च केले होते. लेखापरिक्षणात (जुलै-ऑगस्ट, २००९) आणखीन काही अनियमितता निदर्शनास आल्या.

* एबीपीएसआयएच्या देकाराची वैधता १५ सप्टेंबर, २००५ पर्यंत होती. परंतु आयोगाने १९ सप्टेंबर, २००५ ला म्हणजे वैधता संपल्यावर देकार स्वीकारला. आयोगाने जरी देकार १९ सप्टेंबर, २००५ ला स्वीकारला होता मात्र एबीपीएसआयएने कामास त्यापूर्वीच म्हणजे ९ सप्टेंबर, २००५ मध्ये सुरुवात केली होती. संस्थेचा देकार विधिवत स्वीकारण्यापूर्वीच संस्थेने कामास सुरुवात करण्यावरून असे दिसून येते की आयोगाने एबीपीएसआयएलाच काम देण्याचे आधीच ठरविले होते.

* एबीपीएसआयएची कामगिरी समाधानकारक नव्हती. डिसेंबर, २००६ मध्ये आयोगास वाटले की, एबीपीएसआयएकडे उपलब्ध असलेल्या मनुष्यबळाच्या आधारावर ते एकाच वेळी सर्व कामे हाताळू शकणार नाहीत व बृहन्मुंबई विद्युत पुरवठा व वाहतूक कंपनी (बेस्ट) व रिलायन्स एनर्जी मर्यादितच्या वार्षिक महसूल आवश्यकतेचे या संस्थेस दिलेले काम त्यांच्याकडून काढून घेऊन दुसऱ्या संस्थेस म्हणजे मेसर्स फार्ग्यूसन आणि मेसर्स प्राईस वॉटरहाऊस कुपर्स यांना प्रकरणांनुसार देण्यात आले. याकरिता आयोगाने रुपये ४२.९१ लाख सल्लागार सेवेपोटी दिले. अशाप्रकारे, वेगवेगळ्या प्रकरणांनुसार सल्लागार नेमण्याऐवजी दीर्घ कालावधीकरिता सल्लागार नेमण्याचे उद्दिष्ट साध्य झाले नाही.

* आयोगाने संस्था नोंदणीकृत होण्यापूर्वी कंत्राट देण्यात आल्याचे मान्य (एप्रिल, २०१०) केले. एबीपीएसआयएला सल्लागार सेवेचे कंत्राट देण्यासंबंधी पुढे असे सांगितले की, पूर्वी डीटीटी व आयमॅक्सकडे काम करणाऱ्या व्यक्तीचे तांत्रिक ज्ञान व अनुभव त्यांचे बराच काळ आवांगाच्या कामांशी संबंध असल्याने व ज्यांनी ह्या संघटना सोडून नवीन संस्था स्थापन केली होती, या सर्व गोष्टी लक्षात घेऊन कंत्राट देण्यात आले. आयोगाने दिलेले उत्तर मान्य नाही. कारण त्यात कामाचे महत्व लक्षात घेऊन विस्तृत प्रसिद्धीद्वारा स्पर्धात्मक व पारदर्शक पद्धतीचा अवलंब करून दरांची योग्य अयोग्यता बघण्यात आली की नाही, याविषयी मौन पाळण्यात आले होते.

म्हणून शिफारस करण्यात येते की, संघटनेचे आर्थिक हितसंबंध जपण्यासाठी पारदर्शकतेच्या दृष्टीकोनातून स्पर्धात्मक देकार मागवूनच सल्लागार सेवांचे ठेके देण्यात यावेत. सल्लागारांची तांत्रिक क्षमता देकारपूर्व टप्प्यांवरच पूर्णतया पारखण्यात यावी व त्यानुसार विनंती प्रस्तावात उल्लेख करण्यात यावा. ही बाब शासनाला कळविण्यात (मार्च, २०१०) आली होती. त्याचे उत्तर प्रलंबित होते (डिसेंबर, २०१०).

४.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, विद्युत अधिनियम, २००३ चा कायदा पारित झाल्यानंतर, महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाच्या केवळ वीज दराचे नियमन करण्यासंबंधीच्या कामातच नव्हे तर परवाने मंजूर करणे, वीज बाजारपेठचा विकास आणि संनियंत्रण करणे, नूतनशील ऊर्जेच्या विकासाला चालना देणे, वीज मागणी व्यवस्थापन, विजेच्या पारेषण आणि वितरणात मुक्त प्रवेश कार्यान्वित करणे, यासारख्या अन्य कामांत देखील वाढ झाली. आयोगाकडे अर्हताप्राप्त कर्मचाऱ्यांच्या असलेला अभाव विचारात घेता, आयोगाला ऊर्जा क्षेत्राशी संबंधित अनुभवी व्यक्तींचा शोध घेणे आवश्यक होते व त्यामुळे सर्वसाधारण सल्लागारापेक्षा या क्षेत्राचे आवश्यक विशेष ज्ञान असणाऱ्या व्यक्तीची निवड करण्यावर भर द्यावा लागत होता. विशेष ज्ञानामध्ये न्यायिक आदेश तयार करताना तांत्रिक, कायदेशीर व वाणिज्यिक बाबींवर प्रभुत्व असण्याची गरज होती. या पार्श्वभूमीवर, या कामातील क्षमता सिद्ध झालेल्या, कामाची व त्यासंबंधित आवश्यकतांची माहिती असलेल्या आणि आयोगाची कामे निश्चितपणे करू शकेल, अशा सल्लागार संस्थेची नेमणूक करण्याची शक्यता आयोग अजमावून बघत होते.

त्याचप्रमाणे, परस्परांशी संबंधित असणाऱ्या समस्या उद्भवण्याची वारंवारता, क्लिष्टता आणि व्यापकता विचारात घेता, नेहमीच्या प्रकल्प- आधारित कामे देण्याच्या पलिकडे जाण्याची गरज आयोगाला स्पष्ट होऊ लागली होती. महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग (सल्लागाराच्या नेमणुकीच्या अटी व शर्ती) विनियम, २००४ मधील विनियम ३ मध्ये असे नमूद करण्यात आले आहे की, आयोग कोणत्याही कामासाठी, त्या कामाचे स्वरूप आणि क्लिष्टता विचारात घेऊन, त्यास योग्य वाटेल अशी कार्यपद्धती अवलंबून, ज्यात पुढील बाबींचाही समावेश असेल, (१) बोलीदारांनी सादर केलेल्या स्पर्धात्मक प्रस्तावांचे मूल्यांकन करून किंवा एकाच स्रोतातून निवड करून (२) प्रस्ताव पाठविण्याच्या विनंतीस उत्तर म्हणून बोलीदारांनी सादर केलेल्या प्रस्तावांच्या आधारे, पूर्णतः त्याच्या इच्छेनुसार सल्लागाराची नेमणूक करू शकेल. त्यानुसार, आयोगाने, इक्रा मॅनेजमेंट कन्सल्टन्सी सर्व्हिसेस मर्यादित (आयमॅक्स) आणि डेलॉइट टच तोहमात्सू (डीटीटी), ज्यामधील सल्लागार व्यक्ती आयोगाची कामे सुरुवातीपासून बघत होत्या, यांची आयोगाची विविध कामे करण्यासाठी नेमणूक करण्याकरिता एक संभाव्य संस्था म्हणून निवड केली आणि

जुलै, २००५ मध्ये त्यांचे प्रस्ताव सादर करण्याची विनंती केली. संस्थांकडून प्राप्त झालेले प्रस्ताव खालीलप्रमाणे होते :—

संस्थेचे नाव	सल्लागार	(प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर रुपये)		
		१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष
मे. डेलॉईट तोहमत्सू इंडिया प्रा.लि. (डीटीटी)	प्रकल्प संचालक (बलवंत जोशी)	१८,०००	१९,५००	२१,०००
	प्रकल्प व्यवस्थापक (अजित पंडित)	१२,०००	१३,०००	१४,५००
	संस्था सदस्य	१०,०००	११,०००	१२,२००
	बाहेरून सेवा पुरविणे	१२,०००	१३,०००	१४,५००
एकूण . .		५२,०००	५६,५००	६२,२००

मे. इक्रा मॅनेजमेंट कन्सल्टन्टींग सर्व्हिसेस (आयमॅक्स)	प्रकल्प संचालक (पलानीअप्पन) प्रकल्प व्यवस्थापक (सुरेश गेहानी)	व्यावसायिक शुल्काची एकूण रक्कम रुपये १२.५० लाख प्रती महिना
--	--	--

विश्लेषक

संस्था सदस्य

दोन्ही संस्थांनी दिलेले प्रस्ताव खालील कारणांमुळे स्वीकारता येत नव्हते—

१. विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १८१ खालील विनियमांना अंतिम स्वरूप देण्यात डीटीटीला अत्यंत अल्पशा प्रमाणात संधी मिळाली.

२. आयोगाने डीटीटीकडे याआधीच महाराष्ट्र राज्यात वीज बाजारपेठ, व्यापार आणि बाजारपेठवर आधारित पध्दतीच्या (एम.बी.एम.) विकासांतर्गत पारेषण दर निश्चित करण्याचे काम सोपविले होते.

३. मुळा-प्रवरा विद्युत सहकारी सोसायटी लि. ची कामे यापूर्वीच स्वीकारली असल्यामुळे, त्या वर्षाच्या वीज दराच्या निश्चितीकरणासाठी, हितसंबंधातील संघर्षास वाव मिळेल या कारणाकरिता, आयोगाला कोणतेही सहकार्य देण्यास डीटीटीने असमर्थता प्रकट केली होती.

४. महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाच्या वार्षिक महसुली गरजेचे काम घेतले असल्यामुळे, आयमॅक्स काल-मर्यादेचे पालन करू शकणार नाही.

५. डीटीटी मधील (बलवंत जोशी, अजित पंडित) आणि आयएमसीएस मधील (पलानीअप्पन एम. आणि सुरेश गेहानी) या नियामक क्षेत्राचा गाढा अनुभव असणाऱ्या प्रमुख सल्लागारांनी, जे आयोगाची

कामे आयोगाच्या स्थापनेपासून पहात होते, एबीपीएस इन्फ्रास्ट्रक्चर अॅडव्हायझरी (एबीपीएसआयए) नावाची भागिदारी संस्था स्थापण्यासाठी, त्यांच्या संस्था सोडल्या होत्या.

३. आयोगाकडून हाताळण्यात येणाऱ्या कामांचे क्लिष्ट व अर्ध-न्यायिक स्वरूप विचारात घेता व जी पार पाडण्यासाठी उच्च प्रशिक्षित आणि कुशल कर्मचारी आवश्यक असल्याने, वरील दोन्ही संस्थामधून प्रमुख व्यक्ती निघून गेल्यामुळे या दोन्ही संस्था आयोगास अनुभवी व्यक्ती पुरवू शकत नसल्याने, वरील दोन्ही संस्थांचे प्रस्ताव सुयोग्य नसल्याचे आढळून आल्याने, ते विचारात घेण्यात आले नाहीत.

४. डीटीटी मधील आणि आयमॅक्स मधील सुरुवातीपासून आयोगाची कामे पाहणाऱ्या प्रत्येकी दोन व्यक्तींनी नव्याने दिनांक १२ ऑगस्ट, २००५ रोजी स्थापन केलेल्या एबीपीएस इन्फ्रास्ट्रक्चर अॅडव्हायझरी (एबीपीएसआयए) या संस्थेला आयोगाने त्यांचा प्रस्ताव सादर करण्यास कळविले. या संस्थेने त्यांचा प्रस्ताव १६ ऑगस्ट, २००५ रोजी सादर केला आणि संस्थेने सादर केलेला प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर खालीलप्रमाणे होता—

सल्लागार	(प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर रुपये)		
	१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष
प्रकल्प संचालक (बलवंत जोशी)	१७०००	१८५००	२००००
प्रकल्प व्यवस्थापक (पलानीअप्पन एम)	१४०००	१५५००	१७०००
संस्था सदस्य (सुरेश गेहानी)	१४०००	१५५००	१७०००
संस्था सदस्य (अजित पंडित)	११०००	१२५००	१४०००
एकूण	५६०००	६२०००	६८०००

५. एबीपीएस आणि त्यांच्या मूळ कंपन्यांनी सादर केलेल्या प्रति व्यक्ती प्रति दिन दरांची तुलना खाली दाखविण्यात आली आहे :—

सल्लागार	प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर (रुपये)								
	एबीपीएस			डीटीटी			आयमॅक्स		
	१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	१ वर्ष	२ वर्ष	
बलवंत जोशी	१७०००	१८५००	२००००	१८०००	१९५००	२१०००			
पलानीअप्पन	१४०००	१५५००	१७०००				१५१५१	१५१५१	
सुरेश गेहानी	१४०००	१५५००	१७०००				१५१५१	१५१५१	
अजित पंडित	११०००	१२५००	१४०००	१२०००	१३०००	१४५००			

आयमॅक्सने पलानीअप्पन आणि सुरेश गेहानींसह ३ सल्लागारांसाठी फक्त २ वर्षांच्या कालावधीकरिता दरमहा रुपये १० लाखाचा दर सादर केला होता एका महिन्यात कामाच्या दिवसांची संख्या २२ असल्याचे गृहीत धरून प्रति व्यक्ती प्रति दिन सरासरी दर रुपये १५,१५१/- येतो.

६. वरील तक्त्यावरून दिसून येईल की, एबीपीएसआयएने बलवंत जोशी आणि अजित पंडित यांच्याकरिता सादर केलेले प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर हे डीटीटी ने त्याच व्यक्तींकरिता सर्व तीन वर्षांकरिता सादर केलेल्या दरांपेक्षा कमी होते. त्याचप्रमाणे एबीपीएसआयए संस्थेने पलानीअप्पन आणि सुरेश गेहानी यांच्याकरिता सादर केलेले दर हे आयमॅक्सने पहिल्या वर्षांकरिता दिलेल्या दरांपेक्षा कमी होते आणि दुसऱ्या वर्षांकरिता दिलेल्या दरांपेक्षा थोडेसे जास्त होते. डीटीटीने आयोगाला अपेक्षित असलेल्या सर्वसमावेशक सेवा जागेवर पुरविण्यास चर्चेच्या दरम्यान असमर्थता व्यक्त केली होती. त्याहून महत्त्वाचे म्हणजे प्रस्तावाच्या वेळी कंपनीकडे असलेल्या तज्ज्ञांनी कंपनी सोडली होती आणि त्यापैकी काही एबीपीएसआयएमध्ये रूजू झाले होते. त्याशिवाय, एबीपीएसआयएने दिलेल्या दरांच्या वाजवीपणाची आणि स्पर्धात्मकतेची तुलना विविध संस्थांना (एएफएफ, इक्रा, केपीएमजी, पीडब्ल्यूसी) जानेवारी, २००५ आणि मे, २००५ मध्ये दिलेल्या तशाच प्रकारच्या कामांसाठी त्यांनी सादर केलेल्या दरांशीदेखील करण्यात आली. या संस्थांनी दिलेल्या विनंती प्रस्तावातील दर पुढीलप्रमाणे होते :—

१. बेस्ट उपक्रमाच्या वार्षिक महसुली गरजेचे निर्धारण आणि मूल्यांकन आणि वीज दराच्या निश्चितीकरणासाठीची निविदा (जानेवारी, २००५ मध्ये निर्गमित झालेला कार्य आदेश)

(प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर रुपये)

सल्लागार	संस्थेचे नाव		
	ए.एफ. फर्ग्युसन अॅण्ड कं.	प्राइस वॉटर हाऊस कूपर्स (पीडब्ल्यूसी)	इक्रा अॅडव्हायझरी सर्व्हिसेस
प्रकल्प संचालक	२०,०००	२०,०००	१६,५००
वीज क्षेत्रातील तज्ज्ञ	२०,०००	-	-
प्रकल्प व्यवस्थापक	८,०००	१६,६६६	१५,५००
संस्था प्रमुख	-	१६,६६६	-
संस्था सदस्य	-	१३,३२०/११,६६६	१०,०००
तांत्रिक सल्लागार	५,०००	-	-
सहाय्यक कर्मचारी	३,०००	-	-

२. जल प्रकल्पाच्या विजेसाठी वीज दराचे निश्चितीकरण आणि वीज प्राप्तीची प्रक्रिया (जानेवारी, २००५ मध्ये निर्गमित झालेला कार्य आदेश)

(प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर रुपये)

सल्लागार	संस्थेचे नाव	
	प्राइस वॉटर हाऊस कूपर्स प्रा. लि.	केपीएमजी अँडव्हायझरी सर्व्हिसेस प्रा. लि.
विशेषज्ञ	३४,०००	-
उपाध्यक्ष	-	३०,०००
प्रकल्प व्यवस्थापक	२०,०००	२५,०००
ज्येष्ठ सल्लागार	-	१७,०००
सल्लागार	१६,०००	१२,५००

७. सादर काम करण्यासाठी या क्षेत्रातील उच्च दर्जाचे व्यापक आणि सखोल ज्ञान असणे आणि हे काम विशिष्ट कालमर्यादेत होणे आवश्यक असल्याने, आयोगाला कायद्याने सोपविलेले काम पार पाडण्याकरिता बाजारपेठेत उपलब्ध असलेल्या सर्वोत्तम सल्लागार संस्थांची निवड करणे आवश्यक होते. त्यावेळच्या सर्व परिस्थितीचे अवलोकन केल्यानंतर, अन्य कोणत्याही सल्लागार संस्थेच्या तुलनेत, एबीपीएसआयए, आयोगास हवी असलेली सर्व सेवा देऊ शकेल, असे आयोगास वाटले. दरांची तुलना करताना, एबीपीएसआयएने प्रस्तावित- केलेल्या सल्लागारांच्या अर्हतेची अन्य सल्लागार संस्थांनी सादर केलेल्या अर्हतेशी तुलना करण्यात आली. तेव्हा असे आढळून आले की, एबीपीएसआयएने प्रस्तावात दिलेले दर त्यासारखीच अर्हता असलेल्या अन्य सल्लागारांनी दिलेल्या प्रति व्यक्ती प्रति दिन दरांशी मिळतेजुळते होते. त्यानुसार, आयोगाने २ सप्टेंबर २००५ रोजी एबीपीएसआयएचा प्रस्ताव स्वीकारला आणि १९ सप्टेंबर, २००५ रोजी औपचारिक कार्य आदेश निर्गमित केला.

८. डीटीटीने सादर केलेला प्रस्ताव विविध कारणांमुळे विचारात घेण्यात आला नसल्यामुळे, नाकारण्यात आलेल्या प्रस्तावामधील दरांची तुलना स्वीकारण्यात आलेल्या प्रस्तावाच्या दरांशी करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. याशिवाय, एबीपीएसआयएने प्रस्तावात चार ज्येष्ठ पातळीवरील सल्लागारांच्या सेवेचे दर दिले होते तर डीटीटीने दोन ज्येष्ठ पातळीवरील सल्लागार आणि दोन कनिष्ठ पातळीवरील सल्लागारांच्या सेवेचे दर दिले होते.

१. प्रारंभी या कामासाठी सप्टेंबर, २००५ पासून तीन वर्षांच्या कालावधीसाठी कंत्राट देण्यात आले होते. या कामाच्या कार्ये आदेशात स्पष्टपणे नमूद करण्यात आले होते की, एबीपीएसआयए, आयोगाला, कार्ये आणि कामांच्या विस्तार किंवा कपातीनुसार, ' निवड केलेल्या आणि मान्यताप्राप्त ' सल्लागार व्यक्तींची सेवा पुरवेल. या कंत्राटाची मुदत ३० सप्टेंबर २०१० पर्यंत वार्षिक तत्वावर वाढविण्यात आली. नियामक, तांत्रिक आणि कायदे विषयक बाबींच्या क्षेत्रातील आयोगाचे कामकाज वाढल्यामुळे या वाढलेल्या कामाचा व्याप सांभाळण्यासाठी आयोगाला एबीपीएसआयएच्या सल्लागारांमध्ये वाढ करणे गरजेचे ठरले.

आयोगाने सदर प्रस्ताव २ सप्टेंबर २००५ रोजी, म्हणजेच वैधता संपण्यापूर्वी, तत्त्वतः स्वीकारला आणि एबीपीएसआयएच्या सल्लागारांनी ९ सप्टेंबर २००५ पासून आयोगाशी संबंधित विविध विषयासंबंधीची कामे करण्यास सुरुवात केली. १९ सप्टेंबर २००५ रोजी औपचारिक कार्य आदेश निर्गमित करण्यात आला.

एबीपीएसआयएची कामगिरी समाधानकारक नव्हती असे आयोगाला कधीही वाटले नाही. बेस्ट आणि रिलायन्स एनर्जी लिमिटेडच्या वार्षिक महसुली गरजेच्या निश्चितीकरणाच्या संबंधातील सल्लागारविषयक कामे एबीपीएसआयए कडून डिसेंबर, २००६ पासून काढून घेऊन ते काम मे. फर्ग्युसन अॅण्ड कं. आणि मे. प्राइसवॉटरहाऊस कूपर्स (पी) लि. कडे सोपविण्यात येण्याचे कारण वाढलेल्या कामाची गरज भागविणे हे होते आणि एबीपीएसआयएची कामगिरी असमाधानकारक होती, असे नव्हते.

एबीपीएसआयएचा भागीदारी करार दिनांक १२ ऑगस्ट २००५ रोजी करण्यात आला आणि सदर करार भारतीय भागीदारी कायदा, १९३२ अंतर्गत २९ नोव्हेंबर २००५ रोजी नोंदणीकृत करण्यात आला. आयोगाने १९ सप्टेंबर, २००५ रोजीच्या कार्ये आदेशान्वये सदर कंत्राट दिले. भारतीय भागीदारी कायदा, १९३२ च्या कलम ५८ (आयए) नुसार, संस्था स्थापन झाल्याच्या दिनांकापासून एक वर्षांच्या आत सदर संस्था नोंदणीकृत करण्यासाठी अर्ज करणे गरजेचे असते.

वरील उप-परिच्छेद २ आणि ३ मध्ये उल्लेख केलेल्या कारणांमुळे डीटीटी आणि आयमॅक्सचे प्रस्ताव योग्य असल्याचे आढळले नाहीत, म्हणून त्यांचा विचार करण्यात आला नाही. एबीपीएसआयएला काम देण्यापूर्वी त्यांच्या प्रस्तावाचा वाजवीपणा आणि स्पर्धात्मकता यांची खात्री, वरील उप-परिच्छेद ५ ते ७ मध्ये उल्लेख केल्यानुसार विविध संस्थांनी (ए एफ एफ, इक्रा, डीटीटी, केपीएमजी, पीडब्ल्यूसी) सारख्याच कामासाठी दिलेल्या प्रस्तावातील दरांशी तुलना करून, करण्यात आली होती.

सदर काम स्पर्धात्मक निविदा प्रक्रियेच्या माध्यमातून देण्याच्या उद्देशाने, आयोगाने, सप्टेंबर, २०१० मध्ये वर्तमानपत्रातून जाहीर नोटीस देऊन स्पर्धात्मक निविदा मागविल्या. या निविदांतील तांत्रिक आणि वित्तीय मापदंडासाठी अनुक्रमे ७० आणि ३० गुण देऊन, प्रस्तावांचे मूल्यांकन केल्यानंतर ९० सल्लागारांसाठी ८

संस्थांकडून प्राप्त झालेल्या निविदांपैकी, आयोगाने अखेर खालील शुल्काने नऊ सल्लागारांसाठी पीडब्ल्यूसीची आणि पाच सल्लागारांसाठी एबीपीएसआयएची निविदा स्वीकारली :—

१. प्राइस वॉटरहाऊस कूपर्स (पी) लि.

(रक्कम रुपये)

अनु. क्र.	सल्लागार	सल्लागाराचा प्रकार	मासिक शुल्क	प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर*
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	आर. एल. चेचानी	नियमित	३,३०,०००	१५,०००
२	आलोकंजन एम.	नियमित	३,३०,०००	१५,०००
३	सुनील कुमार	सोपविलेली कामे	८,८०,०००	४०,०००
४	अशोक वर्मा	सोपविलेली कामे	८,८०,०००	४०,०००
५	संबीतोश एम.	सोपविलेली कामे	८,८०,०००	४०,०००
६	उमेश अगरवाल	सोपविलेली कामे	८,८०,०००	४०,०००
७	कुणाल सिंघल	सोपविलेली कामे	३,९६,०००	१८,०००
८	मनन थापर	सोपविलेली कामे	३,९६,०००	१८,०००
९	फारुक अमीर	सोपविलेली कामे	३,९६,०००	१८,०००

प्रति व्यक्ती प्रति दिन सरासरी दर रुपये ३०,५००

२. एबीपीएस इन्फ्रास्ट्रक्चर अँड व्हायझरी प्रा. लि.

अनु. क्र.	सल्लागार	सल्लागाराचा प्रकार	मासिक शुल्क	प्रति दिन दर*
१	अमित मित्तल	नियमित	५,७५,०००	२६,१३६
२	पलानीअप्पन एम.	सोपविलेली कामे	८,००,०००	३६,३६४
३	सुरेश गेहानी	सोपविलेली कामे	८,००,०००	३६,३६४
४	क्रिश्नजित एम. यु.	सोपविलेली कामे	३,९५,०००	१७,९५५
५	रश्मी चक्रवर्ती	सोपविलेली कामे	३,९५,०००	१७,९५५

प्रति व्यक्ती प्रति दिन सरासरी दर रुपये २६,९५५

* एका महिन्यात कामाच्या दिवसांची संख्या २२ असल्याचे गृहित धरून प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर काढण्यात आले.

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येईल की एबीपीएसआयए ने प्रस्तावित केलेला सरासरी प्रति व्यक्ती प्रति दिन दर (रुपये २६,९५५) हा पीडब्ल्यूसीने प्रस्तावित केलेल्या सरासरी प्रति व्यक्ती प्रति दिन दरापेक्षा (रुपये ३०,५००) कमी आहे.

४.३ शासन सहमत आहे.

४.४ समितीला उद्योग ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभाग, महाराष्ट्र शासन आणि महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोग यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २२ मे २०१४ रोजी ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोगाचे संचालक व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. साक्षीच्या वेळी महालेखाकारांनी केलेल्या लेखापरीक्षणामधील परिच्छेद क्र. ३.२१ “समंत्रना कामाचे अनियमित प्रदान” याबाबत घेतलेल्या आक्षेपासंदर्भात पारदर्शक बोली प्रक्रियेचा अवलंब न करता कन्सल्टन्सीचे कंत्राट खाजगी संस्थेला जास्त दराने प्रदान केल्यामुळे कन्सल्टन्सी चार्जस रुपये ९.६६ कोटी एवढा अनियमित खर्च केला गेला. असे समितीने मत मांडले असता त्यावर हा मुद्दा लेखापरिक्षकांनी उपस्थित केल्यानंतर अहवाल तयार करण्यात आला होता. सदर काम करण्यासाठी या क्षेत्रातील व्यापक व सखोल ज्ञान तसेच ऊर्जा क्षेत्राशी अनुभव असणाऱ्या उच्च दर्जाच्या सल्लागारांचा शोध घेऊन त्याची निवड करणे आवश्यक होते. त्यासाठी इतर सल्लागार संस्थेच्या तुलनेत एबीपीएसआयए कंपनी आयोगास हवी असलेली सर्व सेवा देऊ शकेल असे आयोगास वाटले. तसेच दरांची तुलना करता एबीपीएसआयएने प्रस्तावित केलेल्या सल्लागारांच्या अर्हतेची अन्य सल्लागार संस्थांनी सादर केलेल्या सल्लागारांच्या अर्हतेशी तुलना केली असता एबीपीएसआयएने प्रस्तावामध्ये दिलेले दर त्या सारखीच अर्हता असलेल्या अन्य सल्लागारांनी दिलेल्या प्रती व्यक्ती प्रतिदिन दराशी मिळतेजुळते होते त्यानुसार आयोगाकडून एबीपीएसआयएचा प्रस्ताव स्वीकारून दिनांक १९ सप्टेंबर २००५ रोजी औपचारीक कार्य आदेश निर्गमित करण्यात आला. दिनांक ५ ऑगस्ट १९९९ रोजी आयोग अस्तित्वात आल्यानंतर त्यासाठी विनियमन तयार करणे आवश्यक होते. याकरिता सल्लागार सेवेची आवश्यकता होती, त्यामुळे त्यावेळच्या स्पर्धात्मक बोलीमधील दरानुसार एबीपीएसआयएची निवड केली गेली. त्यावेळच्या परिस्थितीनुसार आयोगावर सोपवलेली जबाबदारी पार पाडण्याकरिता तांत्रिक ज्ञान असलेल्या सल्लागाराकडून सेवा मिळू शकेल असे आयोगाला वाटल्याने हा निर्णय घेण्यात आला होता. माहे सप्टेंबर, २०१० नंतर कॅगच्या शिफारशीनुसार स्पर्धात्मक बोली पद्धतीने सल्लागाराची नियुक्ती केली गेली. असा आयोगाच्या प्रतिनिधींनी साक्ष देताना समितीसमोर खुलासा केला.

सन २००५ ते २०१० या कालावधीमध्ये सल्लागाराकरिता आयोगाने केलेल्या खर्चाबाबत समितीने विचारणा केली असता समितीस माहिती देताना आयोगाच्या प्रतिनिधींनी या कालावधीमध्ये एकूण खर्च ३५.९५ कोटी रुपये झाला असून महालेखापालांच्या अहवालानुसार ९.६६ कोटी रुपये अधिकचा खर्च करण्यात आला असे समितीस सांगितले. नंतर एबीपीएसआयए कंपनीव्यतिरिक्त इतर दोन कंपन्यांनी देखील सल्लागार सेवेचे कंत्राट मिळवण्याकरिता प्रस्ताव सादर केले होते. तथापि, दोन्ही प्रस्ताव आयोगाच्या

अध्यक्षांनी माहे जुलै, २००५ मध्ये फेटाळून लावले. त्यानंतर या दोन्ही संस्थांमधील प्रत्येकी दोन अधिकाऱ्यांनी नोकरांचा राजीनामा देऊन माहे ऑगस्ट, २००५ मध्ये भागीदारी संस्था स्थापन केली. अशी प्रधान महालेखाकारांनी समितीस माहिती दिली.

या माहितीच्या संदर्भात आयोगाच्या प्रतिनिधींनी, डीटीटी व आयमॅक्स या दोन्ही कंपन्यांकडून आयोगाकडे प्रस्ताव प्राप्त झाले होते. तथापि, त्यांच्याशी तांत्रिक चर्चा केल्यानंतर आयोगाने त्यांचा प्रस्ताव फेटाळला. या दोन्ही कंपन्यांमधील प्रत्येकी दोन अधिकाऱ्यांनी नोकरांचा राजीनामा देऊन भारतीय भागीदारी अधिनियम, १९३२ अंतर्गत दिनांक २९ नोव्हेंबर २००५ रोजी नोंदणीकृत भागीदारी संस्था स्थापन केली तीचे नंतर खाजगी मर्यादित कंपनीत माहे सप्टेंबर २००६ मध्ये परीवर्तन करण्यात आले. एबीपीएसआयए या कंपनीने दिनांक १६ ऑगस्ट २००५ रोजी स्वतः होऊन तांत्रिक व आर्थिक देकार दिला, अशी समितीस माहिती दिली.

एबीपीएसआयएच्या कराराची वैधता दिनांक १५ सप्टेंबर २००५ पर्यंत होती, परंतु आयोगाने त्याची वैधता संपल्यानंतर दिनांक १९ सप्टेंबर २००५ रोजी देकार स्वीकारले. तसेच आयोगाने देकार स्वीकारण्यापूर्वीच या कंपनीने दिनांक ९ सप्टेंबर २००५ रोजी पासून कामास सुरुवात ही केली होती. अशी प्रधान महालेखाकारांनी समितीस माहिती दिली. यावर आयोगाच्या प्रतिनिधींनी एबीपीएसआयएचा भागीदारी करार दिनांक १२ ऑगस्ट २००५ रोजी करून तो भारतीय भागीदारी अधिनियम, १९३२ अंतर्गत दिनांक २९ नोव्हेंबर २००५ रोजी नोंदणीकृत करण्यात आला. तथापि, तत्पूर्वी आयोगाने दिनांक १९ सप्टेंबर २००५ रोजीच्या कार्य आदेशान्वये सदर कंत्राट दिले. प्रत्यक्षात वरील अधिनियमाच्या कलम ५८ नुसार, संस्था स्थापन झाल्याच्या दिनांकापासून एक वर्षाच्या आत सदर संस्था नोंदणीकृत करण्यासाठी अर्ज करणे गरजेचे असते, असे स्पष्ट केले.

त्यासंदर्भात समितीने एबीपीएसआयए या कंपनी मधील भागीदारांच्या पूर्वीच्या दोन कंपन्यांशी असलेल्या संबंधाबाबत, तसेच सिंगल टेंडर किंवा बिडींग न करता निविदा देताना आयोगावर लादलेल्या बंधनाबाबत विचारणा केली असता, आयोगाच्या प्रतिनिधींनी जुन्या दोन कंपन्यांमधील प्रत्येकी दोन अधिकाऱ्यांनी राजीनामा देऊन नवीन कंपनी स्थापन केल्याचे मान्य करून आयोग कोणत्याही कामासाठी त्या कामाचे स्वरूप क्लिष्टता विचारात घेऊन त्यास योग्य वाटेल अशी कार्यपद्धती अवलंबत असते. त्यानुसार, आयोगाने इक्रा मॅनेजमेंट कन्सल्टन्सी सर्व्हिसेस लि. (आयमॅक्स) व डेलॉईट तोहमात्सु इंडिया प्रा.लि. (डीटीटी) या दोन सल्लागार व्यक्ती आयोगाची कामे सुरुवातीपासून बघत होत्या. त्यांची आयोगाची विविध कामे करण्यासाठी नेमणूक करण्यासाठी एक संभाव्य संस्था म्हणून निवड केली गेली व जुलै, २००५ मध्ये त्यांना प्रस्ताव सादर करण्याची विनंती केली गेली. तसेच सन २००३-०५ या कालावधीमध्ये बाजारात उपलब्ध असलेल्या सल्लागारांना काम देण्यात आले. सन २०१० नंतर निविदा प्रक्रियेद्वारे सल्लागार नियुक्त करण्यात आले आहे. आयोगाच्या बायलॉजप्रमाणे सल्लागार नियुक्त करण्याची मुभा देण्यात आलेली आहे. सल्लागारांच्या अटी व शर्ती विनियमन, २००४ यामध्ये तरतूद करण्यात आलेली आहे. अशी समितीस माहिती दिली.

४.५ अभिप्राय व शिफारस :-

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी लेखा परिक्षणाच्या वेळी महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोगाच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र. ३.२१ "समंत्रना कामाचे अनियमित प्रदान" या शिर्षकाखाली नोंदविलेल्या आक्षेपावर समितीने साक्ष घेतली, महालेखापरिक्षकांनी महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोग, हा राज्य शासनाच्या मुख्य कामात वीज दराचे सुसूत्रीकरण, राज्यातील विद्युत निर्मिती, विद्युत पारेषण व विद्युत वितरण या विषयाशी संबंधित प्रकरणावर शासनास सल्ला देणे व परवाने जारी करणे इत्यादी कामासाठी स्थापन केलेला आयोग असल्याने त्यांच्याकडे आलेल्या प्रकरणांवर निर्णय देण्यासाठी व त्याच्या मदतीकरिता प्रत्येक प्रकरणानुसार सल्लागार म्हणून वेगवेगळ्या संस्थांची नेमणूक करित असतो या संदर्भात आयोगाने नियमानुसार पारदर्शक बोली प्रक्रियेचा अवलंब न करता कन्सल्टन्सीचे कंत्राट खाजगी संस्थेला जास्त दराने प्रदान केल्यामुळे, कन्सल्टन्सी चार्जेस रुपये ९.६६ कोटी एवढा अनियमित खर्च केला गेला असल्याचा आक्षेप नोंदविला होता. त्याबाबत साक्ष घेताना एबीपीएसआयए कंपनी व्यतिरिक्त इतर दोन कंपन्यांनी देखील सल्लागार सेवेचे कंत्राट मिळविण्याकरिता प्रस्ताव सादर केले होते. त्यांचे प्रस्ताव फेटाळल्यानंतर या दोन्ही संस्थांमधून प्रत्येकी दोन अधिकाऱ्यांनी नोकरीचा राजीनामा देऊन भागीदारी संस्था स्थापन केली होती. अशा प्रकारे आयोगाने नियम पाळून निविदा प्रक्रिया न राबविता एखाद्या एजन्सीला कंत्राट दिले जात असेल तर ही बाब अत्यंत आक्षेपार्ह असून अशा व्यवहारामध्ये बऱ्याच प्रमाणात गैरप्रकार होण्याची शक्यता असल्याने अयोग्य व चिंताजनक आहे. असे प्राप्त माहितीच्या आधारे समितीचे मत झालेले आहे. याकरिता महामंडळाच्या कामाच्या पद्धतीमध्ये पारदर्शकता असली पाहिजे. एकाच कंपनीला कंत्राट मिळाल्यास त्याबाबत शंका उत्पन्न होऊ शकते. त्यामुळे स्पर्धात्मक बोली लावून निविदा प्रक्रिया पार पाडली पाहिजे. म्हणून सदर विनियमनामध्ये बदल करण्यात यावा, अशी समिती शिफारस करित आहे. या संदर्भात संबंधित विभागाच्या प्रमुखाने बारकाईने लक्ष घालावे म्हणजे भविष्यात अशी प्रकरणे घडणार नाहीत. असे समितीचे मत झाले आहे.

तसेच आयोगाची स्थापना झाल्यानंतर पहिल्यांदाच सल्लागार सेवेचे कंत्राट देण्यात आले त्यामुळे हे सर्व हेतुपूर्वक करण्यात आले आहे. असे समितीचे मत नाही. तथापि, जनसामान्यांच्या हिताकरिता केंद्र शासनाने कायदा लागू केलेला आहे. त्या कायद्याचे पालन करून या आयोगाने जनहित जपले पाहिजे. तसेच त्यांना त्या कायद्याचा लाभ मिळाला पाहिजे. कंत्राट नियमानुसार दिले गेले पाहिजे. कंत्राट देण्याच्या कार्यवाहीत आयोगाच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी गांभीर्याने लक्ष घातले पाहिजे. आणि या सर्व प्रक्रियेवर शासनाचे देखील नियंत्रण असणे आवश्यक आहे. त्यास्तव आयोगास अवगत करण्यात यावे, अशी समितीची शिफारस आहे.

याप्रकरणी केलेल्या कारवाईची माहिती समितीला तीन महिन्यांच्या आत कळविण्यात यावी, अशी समिती शिफारस करित आहे.

बैठकीचे परिशिष्ट

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक बुधवार, दिनांक २१ मे २०१४ रोजी दुपारी १-०० वाजता विधान भवन (कक्ष क्र. १९०१), मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदरहू बैठकीच्या वेळी खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते.

उपस्थिती

१. डॉ. कल्याणराव काळे, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
२. श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.
३. श्री. रमेशसिंह ठाकूर, वि.स.स.
४. श्री. दिनानाथ पडोळे, वि.स.स.
५. श्री. शिरीषकुमार कोतवाल, वि.स.स.
६. श्री. बापूसाहेब पठारे, वि.स.स.
७. श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
८. श्री. विकास कुंभारे, वि.स.स.
९. श्री. योगेश सागर, वि.स.स.
१०. श्री. विवेक पाटील, वि.स.स.
११. श्री. संजय सतिशचंद्र दत्त, वि.प.स.
१२. डॉ. दीपक सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई :

१. श्री. श्रीनिवास जाधव, विशेष कार्य अधिकारी,
२. श्री. संतोष ना. पराडकर, अवर सचिव.

महालेखाकार कार्यालय, मुंबई :

१. श्रीमती पुनम पाण्डे, प्रधान महालेखाकार,
पीएजी-III, मुंबई.
२. श्री. खेडकर, वरिष्ठ लेखा परिक्षक,
पीएजी-III, मुंबई.

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. मनुकुमार श्रीवास्तव, प्रधान सचिव, नगरविकास विभाग,
- (२) श्री. संजय भाटिया, व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको.

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००५-०६ च्या वाणिज्यिक अहवालातील “महाराष्ट्र शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा महामंडळाच्या प्रतिनिधीची साक्ष घेतली.

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक गुरुवार, दिनांक २२ मे २०१४ रोजी दुपारी २-०० वाजता विधान भवन (कक्ष क्र. १९०१), मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदरहू बैठकीच्या वेळी खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते :—

उपस्थिती

१. श्री. योगेश सागर, वि.स.स. तथा कार्यकारी समिती प्रमुख.
२. श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.
३. श्री. दिनानाथ पडोळे, वि.स.स.
४. श्री. शिरीष कोतवाल, वि.स.स.
५. श्री. संजय वाघचौरे, वि.स.स.
६. श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
७. श्री. विकास कुंभारे, वि.स.स.
८. श्री. संजय दत्त, वि.प.स.
९. डॉ. दीपक सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

१. श्री. श्रीनिवास जाधव, विशेष कार्य अधिकारी,
२. श्री. संतोष ना. पराडकर, अवर सचिव.

महालेखाकार कार्यालय, मुंबई

१. श्रीमती पुनम पाण्डे, प्रधान महालेखाकार,
पीएजी-III, मुंबई.
२. श्री. खेडकर, वरिष्ठ लेखा परिक्षक,
पीएजी-III, मुंबई.

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. अपूर्व चंद्रा, प्रधान सचिव, उद्योग ऊर्जा व कामगार (उद्योग),
- (२) श्री. भूषण गगराणी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ,
- (३) श्री. नाईक, मुख्य लेखा अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ.

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००८-०९ च्या वाणिज्यिक अहवालातील “महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ” यांच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा महामंडळाच्या प्रतिनिधींची साक्ष घेतली.

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक गुरुवार, दिनांक २२ मे २०१४ रोजी दुपारी २-०० वाजता विधान भवन (कक्ष क्र. १९०१), मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदरहू बैठकीच्या वेळी खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते :—

उपस्थिती

१. श्री. योगेश सागर, वि.स.स. तथा कार्यकारी समिती प्रमुख.
२. श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.
३. श्री. दिनानाथ पडोळे, वि.स.स.
४. श्री. शिरीष कोतवाल, वि.स.स.
५. श्री. संजय वाघचौरे, वि.स.स.
६. श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
७. श्री. विकास कुंभारे, वि.स.स.
८. श्री. संजय दत्त, वि.प.स.
९. डॉ. दीपक सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

१. श्री. श्रीनिवास जाधव, विशेष कार्य अधिकारी,
२. श्री. संतोष ना. पराडकर, अवर सचिव.

महालेखाकार कार्यालय, मुंबई

१. श्रीमती पुनम पाण्डे, प्रधान महालेखाकार,
पीएजी-III, मुंबई.
२. श्री. खेडकर, वरिष्ठ लेखा परिक्षक,
पीएजी-III, मुंबई.

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. अजय मेहता, प्रधान सचिव, उद्योग ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा),
- (२) श्री. पी. एस. वन्हाडे, संचालक, महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग.

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या वाणिज्यिक अहवालातील “महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग” यांच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा आयोगाच्या प्रतिनिधीची साक्ष घेतली.

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक मंगळवार, दिनांक ३० जून २०१५ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे घेण्यात आली. सदरहू बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते :—

उपस्थिती

- (१) डॉ. सुनिल देशमुख, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख.
- (२) श्री. बाबुराव पाचर्णे, वि.स.स.
- (३) डॉ. आशिष देशमुख, वि.स.स.
- (४) अॅड. आकाश फुंडकर, वि.स.स.
- (५) श्री. सुनिल राऊत, वि.स.स.
- (६) श्री. मनोहर भोईर, वि.स.स.
- (७) श्री. अब्दुल सत्तार अब्दुल नबी, वि.स.स.
- (८) श्री. भारत भालके, वि.स.स.
- (९) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
- (१०) श्री. बळीराम सिरसकर, वि.स.स.
- (११) अॅड. अनिल परब, वि.प.स.
- (१२) श्री. जयवंतराव जाधव, वि.प.स.
- (१३) श्रीमती दिप्ती चवधरी, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई

- (१) श्री. राजेश तारवी, उप सचिव,
- (२) श्री. प्र. स. मयेकर, अवर सचिव (समिती),
- (३) श्री. मंगेश पिसाळ, कक्ष अधिकारी.

समितीने प्रारूप अहवालाच्या मसुद्यांवर विचार करून तो काही सुधारणांसह संमत केला.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई.
